

**GLAVNA SLUŽBA
ZA REVIZIJU JAVNOG SEKTORA REPUBLIKE
SRPSKE**

Republika Srpska
78000 Banja Luka
Vladike Platona bb
Tel: +387(0)51/493-555
Faks: +387(0)51/493-556
e-mail: revizija@gsr-rs.org

**Izveštaj revizije učinka
ZAŠTITA I OČUVANJE PRIRODNIH DOBARA**

Broj: RU 006-21

Banja Luka, novembar 2022. godine

SADRŽAJ

ZAKLJUČAK REVIZIJE	1
LISTA SKRAĆENICA	2
PREDGOVOR	3
REZIME.....	5
1. UVOD	8
1.1. Pozadina i motivi revizije	8
1.2. Predmet revizije i revizijska pitanja.....	10
1.3. Dizajn i metodološki okvir revizije	11
1.3.1. Obim i ograničenja revizije	11
1.3.2. Izvori revizijskih dokaza.....	11
1.3.3. Metode prikupljanja i analize revizijskih dokaza.....	12
1.3.4. Kriterijumi revizije	13
1.4. Sadržaj i struktura izvještaja	13
2. OPIS PREDMETA REVIZIJE	15
2.1. Karakteristike predmeta revizije.....	15
2.2. Institucionalne uloge, nadležnosti i odgovornosti.....	16
2.3. Pravna regulativa karakteristična za područje i predmet revizije	17
3. NALAZI.....	19
3.1. Pravni i institucionalni okvir zaštite i očuvanja prirodnih dobara.....	19
3.1.1. Pravni okvir zaštite i očuvanja prirodnih dobara.....	19
3.1.2. Institucionalni okvir zaštite i očuvanja prirodnih dobara	23
3.2. Uspostavljanje i upravljanje zaštićenim prirodnim dobrima	27
3.2.1. Uspostavljanje zaštićenih područja.....	27
3.2.2. Upravljanje zaštićenim prirodnim dobrima	31
3.3. Izveštavanje o stanju zaštite prirode, nadzor i praćenje provođenja propisa i aktivnosti na zaštiti prirodnih dobara	35
3.3.1. Izveštavanje o stanju zaštite prirode.....	35
3.3.2. Nadzor i praćenje provođenja propisa i aktivnosti na zaštiti prirodnih dobara ..	37
4. ZAKLJUČCI.....	38
5. PREPORUKE	41
6. PRILOZI UZ IZVJEŠTAJ	45

ZAKLJUČAK REVIZIJE

„ZAŠTITA I OČUVANJE PRIRODNIH DOBARA“

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske, na osnovu Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske, a u skladu sa ISSAI standardima revizije za javni sektor, provela je reviziju učinka „Zaštita i očuvanje prirodnih dobara“.

Osnovna svrha ove revizije jeste da ispita da li postojeći upravljački sistem zaštite prirodnih dobara i raspoloživi resursi obezbjeđuju očuvanje i unapređivanje biološke, geološke i pejzažne raznovrsnosti i da se na osnovu rezultata revizije ponude preporuke u funkciji unapređivanja efikasnosti navedenog sistema.

Revizija je obuhvatila aktivnosti Vlade Republike Srpske, odnosno Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstva trgovine i turizma, Republičkog zavoda za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa, Javnog preduzeća šumarstva „Šume Republike Srpske“, upravljača zaštićenih područja i jedinica lokalne samouprave.

Revizijom je obuhvaćen period od 2018. do 2021. godine.

Rezultati revizije prikazani su u ovom izvještaju.

Revizijom je utvrđeno da se aktivnosti na zaštiti prirodnih dobara ne provode na način da u dovoljnoj mjeri obezbijede očuvanje i unapređivanje biološke, geološke i pejzažne raznovrsnosti.

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske, u skladu sa odredbama Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske, dostavila je Nacrt izvještaja institucijama obuhvaćenim revizijom i Šumarskom fakultetu Banja Luka. Na Nacrt izvještaja primjedbe su dostavili Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Javna ustanova Nacionalni park „Kozara“ Prijedor. Navedene primjedbe su razmotrene i prihvaćena je primjedba Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju.

Konačan izvještaj dostavljen je svim institucijama kojim se, u skladu sa Zakonom o reviziji javnog sektora Republike Srpske, ovakav izvještaj treba uputiti. Izvještaj će biti dostupan javnosti putem internet stranice Glavne službe za reviziju javnog sektora Republike Srpske, www.gsr-rs.org.

Izvještaj sadrži preporuke upućene Vladi Republike Srpske, Ministarstvu za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju, Republičkom zavodu za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa, Javnom preduzeću šumarstva „Šume Republike Srpske“, javnim ustanovama i jedinicama lokalne samouprave.

Glavni revizor je donio Odluku da se provede ova revizija. Reviziju je proveo revizorski tim u sastavu Momir Crnjak, vođa revizorskog tima, i Branko Sladojević, član revizorskog tima.

Glavni revizor

Jovo Radukić, s.r.

LISTA SKRAĆENICA

RS	Republika Srpska
NS RS	Narodna skupština Republike Srpske
Vlada RS	Vlada Republike Srpske
BiH	Bosna i Hercegovina
MPUGE	Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju
MPŠV	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
MTT	Ministarstvo trgovine i turizma
Zavod	Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa
JLS	Jedinica lokalne samouprave
Zakon	Zakon o zaštiti prirode Republike Srpske
Strategija	Strategija zaštite prirode RS 2011–2017
PD	prirodno dobro
ZPD	zaštićeno prirodno dobro
NP	nacionalni park
JPŠ „Šume RS“	Javno preduzeće šumarstva „Šume Republike Srpske“
ŠG „Gorica“	Šumsko gazdinstvo „Gorica“ Šipovo
ŠG „Oštrelj“	Šumsko gazdinstvo „Oštrelj“ Drinić
NP „Kozara“	Javna ustanova Nacionalni park „Kozara“ Prijedor
NP „Sutjeska“	Javna ustanova Nacionalni park „Sutjeska“ Tjentište
NP „Drina“	Javna ustanova Nacionalni park „Drina“ Srebrenica
JU PP „Una“	Javna ustanova Park prirode „Una“ Novi Grad
PP „Orjen“	Park prirode „Orjen“
MHA	Male hidroakumulacije
ŠF	Šumarski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci
IUCN	International Union of Conservation of Nature (Međunarodna unija za zaštitu prirode)
EU	Evropska unija
ŠPO	šumsko-privredna osnova
Godišnji izvještaj NP	Godišnji izvještaji o poslovanju i godišnjem obračunu NP

PREDGOVOR

Prema ISSAI okviru revizije, revizija javnog sektora podrazumijeva tri vrste revizije: reviziju finansijskih izvještaja, reviziju usklađenosti i reviziju učinka.¹

Revizije učinka koje provode vrhovne revizorske institucije su nezavisna, objektivna i pouzdana ispitivanja vlade, vladinih i drugih institucija javnog sektora, odnosno programa, aktivnosti i procesa u nadležnosti vlade i vladinih institucija u pogledu ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti. Principi ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti mogu se definisati na sljedeći način:²

- Princip ekonomičnosti podrazumijeva svođenje troškova resursa na najmanju moguću mjeru. Korišćeni resursi trebaju biti na raspolaganju pravovremeno, u odgovarajućoj količini i uz odgovarajući kvalitet te po najboljoj cijeni.
- Princip efikasnosti podrazumijeva najbolje moguće iskorišćavanje raspoloživih resursa. Vezan je za odnos korišćenih resursa i izlaznih vrijednosti ostvarenih u pogledu količine, kvaliteta i rokova.
- Princip efektivnosti odnosi se na ispunjavanja postavljenih ciljeva i postizanje predviđenih rezultata.

Pored termina revizija učinka, u teoriji i praksi revizije pojavljuju se i drugi termini, kao revizija uspjeha/uspješnosti, revizija ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti (revizija 3E) i revizija vrijednosti za novac. Pomenuti termini u revizijskoj terminologiji suštinski imaju isto značenje.

U osnovi, revizijom učinka daje se odgovor na sljedeća pitanja:

- da li se rade pravi poslovi;
- da li se poslovi rade na pravi način.

Revizija efektivnosti daje odgovor na pitanje da li se rade pravi poslovi, a revizija ekonomičnosti i efikasnosti da li se poslovi rade na pravi način.

Mandat revizije učinka po pravilu je regulisan zakonom koji tretira reviziju javnog sektora.

„Основни циљ ревизије учинка је промоција економичности, ефикасности и ефективности. Она такође доприноси одговорности и транспарентности.“ ISSAI 300

Pravni osnov za provođenje revizije učinka sadržan je u odredbama Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske. U odredbama Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske regulisano je da je Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske obavezna da vrši:

- finansijsku reviziju;
- reviziju učinka;
- druge specifične revizije.

U dijelu koji se odnosi na reviziju učinka Zakon o reviziji javnog sektora Republike Srpske reguliše sljedeće:

---

¹ ISSAI 100, paragraf 22

² ISSAI 300, paragraf 11

Glavna služba za reviziju, u skladu sa ovim zakonom i standardima revizije za javni sektor, sprovodi reviziju učinka, a na osnovu nadležnosti iz člana 13. ovog zakona.

Revizija učinka je aktivnost Glavne službe za reviziju koja podrazumijeva ispitivanje aktivnosti, programa i projekata u nadležnosti Vlade Republike Srpske i institucija javnog sektora u pogledu ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti.

Rezultate revizije učinka Glavna služba za reviziju prezentuje posredstvom konačnog izvještaja o sprovedenoj reviziji učinka.

Vlada i revidirane institucije obavezni su da u roku od 60 dana od dana prijema konačnog izvještaja o sprovedenoj reviziji učinka sačine Akcioni plan za sprovođenje preporuka revizije učinka i da ga dostave Glavnoj službi za reviziju i nadležnom skupštinskom odboru radi praćenja sprovođenja datih preporuka.“

Odredbe zakona koje se odnose na planiranje i pristup reviziji, implementaciju revizije, ovlašćenja za prikupljanje podataka i informacija i izvještavanje o reviziji, primjenjuju se kako na finansijsku reviziju tako i na reviziju učinka.

Institucije javnog sektora (Vlada RS, ministarstva, vladine agencije, jedinice lokalne samouprave, javna preduzeća, javne ustanove i drugi) u izvršavanju osnovnih funkcija utvrđenih zakonima i drugim propisima angažuju raspoložive resurse (personalne, materijalne, finansijske i druge).

Institucije javnog sektora koje izvršavaju povjerene im funkcije imaju javnu odgovornost za svoj rad prema Narodnoj skupštini Republike Srpske i javnosti uopšte. Javna odgovornost podrazumijeva da Narodna skupština Republike Srpske i javnost imaju pravo i potrebu da budu informisani o radu institucija javnog sektora. Narodna skupština Republike Srpske, poreski obveznici i javnost ispoljavaju interesovanje da li su resursi koje su institucije javnog sektora angažovale obavljajući osnovne funkcije, uključujući i budžetska sredstva, korišćeni uz uvažavanje principa ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti. Na ovaj zahtjev Narodne skupštine Republike Srpske i javnosti odgovor ne može u potpunosti dati finansijska revizija, te je u cilju ispunjavanja zahtjeva Narodne skupštine Republike Srpske i javnosti, potrebna revizija učinka. Ova revizija će nezavisno i profesionalno utvrditi da li se institucije javnog sektora prilikom izvršavanja osnovnih funkcija pridržavaju principa ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti.

Izvještaji revizije učinka, kao osnovni proizvod revizijskog procesa, su dobra osnova za promjene u organizaciji, načinu funkcionisanja i upravljanju resursima, zatim kvalitetnijim i korisnički orjentisanim uslugama, kao i za podizanje javne odgovornosti na viši nivo. Izvještaji revizije učinka su i u funkciji promovisanja dobrog upravljanja i javnosti rada institucija javnog sektora.

Upravljanje javnim sektorom podrazumijeva i unapređenje efikasnosti i efektivnosti rada javnih institucija. Reviziju učinka treba posmatrati kao institucionalni instrument upravljanja javnim sektorom. U uslovima kada raspoložimo oskudnim resursima i kada je evidentan jaz između raspoloživih resursa i potreba, a posebno u uslovima reformi u mnogim segmentima i strukturama javnog sektora, revizija učinka posebno dobija na značaju.

REZIME

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske je, na osnovu Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske, a u skladu sa ISSAI standardima revizije, provela reviziju učinka „Zaštita i očuvanje prirodnih dobara“.

Osnovna svrha ove revizije jeste da ispita da li postojeći upravljački sistem zaštite prirodnih dobara i raspoloživi resursi obezbjeđuju očuvanje i unapređivanje biološke, geološke i pejzažne raznovrsnosti i da se na osnovu rezultata revizije ponude preporuke u funkciji unapređivanja efikasnosti navedenog sistema.

Rezime nalaza, zaključaka i preporuka ove revizije dajemo u nastavku.

Nalazi revizije, koji su zasnovani na relevantnim, dovoljnim i pouzdanim revizijskim dokazima, pokazuju sljedeće:

- Iako je donesen Zakon o zaštiti prirode nije izvršeno neophodno transponovanje dijela pravne tekovine Evropske unije u oblasti zaštite prirodnih dobara neophodnog za uspostavljanje Ekološke mreže, tj. područja od interesa za Republiku Srpsku i zajednicu „Natura 2000“. Pravni akti koji uređuju ovu oblast su međusobno neusklađeni, nedorečeni i neprimjenjivi;
- Ključni razlozi za nepotpuno sprovođenje pravnog okvira zaštite PD identifikovani su: nedovoljni kapaciteti institucija odgovornih za pitanja zaštite i očuvanja PD i nedostatak vertikalne i horizontalne koordinacije između institucija. Od deset upravljača obuhvaćenih revizijom četiri imaju donesene odgovarajuće pravilnike o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta ili sistematizovane poslove u postojećim pravilnicima;
- Informacioni sistem zaštite prirode Republike Srpske trenutno raspolaže sa ograničenim brojem podataka o prirodnim dobrima. Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa suočen je sa problemom održivosti i razvoja navedenog sistema. Od upravljača obuhvaćenih ovom revizijom samo u Javnoj ustanovi Nacionalni park „Kozara“ postoje formirane određene baze podataka vezane za floru i faunu;
- Aktivnosti Vlade Republike Srpske u planiranju privrednih djelatnosti i realizaciji ključnih ciljeva i principa zaštite prirodnih dobara u prostornim planovima nisu bile međusobno koordinisane. Na područjima bitnim za očuvanje prirodnih dobara odobrene su privredne aktivnosti koje nisu kompatibilne sa zaštitom navedenih dobara;
- Za većinu zaštićenih područja nedostaju planovi i programi upravljanja, prostorni i zoning planovi. Nepotpuna inventarizacija uticala je na to da većina donesenih planova upravljanja ne može poslužiti kao dobra osnova za efikasnu zaštitu divljih vrsta i staništa;
- Još nije izvršeno uspostavljanje Ekološke mreže, u cilju identifikacije i zaštite vrsta i staništa flore i faune. U periodu 2016–2022. godine ukupno je zaštićeno 15 prirodnih dobara na površini od 46.329 ha;
- Redovan izvor finansiranja uspostavljen je kod pola upravljača obuhvaćenih revizijom. Neriješeni imovinsko-pravni odnosi zabilježeni su kod osam upravljača. Kontrola ulazaka posjetilaca u zaštićena područja nije u potpunosti obezbijeđena. Cjenovnici usluga u Nacionalnim parkovima „Sutjeska“ i „Kozara“ doneseni od strane direktora javnih ustanova, već godinama se primjenjuju, i još nisu usvojeni od strane nadležnog ministarstva. Prisutni su i izraženi interesi za održavanje određenih manifestacija, koji predstavljaju rizične oblike turizma za zaštićena područja;
- Odnos posječene drvne mase u okviru sanitarne sječe u nacionalnim parkovima i dozvoljene redovne sječe po šumsko-privrednim osnovama u odnosu na iste

pokazatelje u Javnom preduzeću šumarstva „Šume Republike Srpske“ bio je značajno veći. Planiranje sanitarnih sječa nije se zasnivalo na stanju i količinu prelomljenih, izvaljenih, oboljelih i suvih stabala utvrđenom od strane nadzornika;

- Još nije u potpunosti ispunjena obaveza upravljača da izvještavaju Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju o sprovođenju plana upravljanja, s evidencijama o praćenju stanja zaštićenih područja i izvršenim aktivnostima na zaštiti prirodnih dobara. Dostavljeni izvještaji različito su formatirani i ne sadrže neophodne podatke o stanju, stepenu ugroženosti i faktorima ugrožavanja prirodnih dobara;
- Praćenje stanja i ocjenu očuvanosti prirodnih dobara Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa provodio je u ograničenom obimu, bez jasnih planova i smjernica za obavljanje navedene aktivnosti. Inspekcijski nadzor u revidiranom periodu vršen je od strane Republičke uprave za inspekcijske poslove u manjem broju zaštićenih područja, samo u određenim segmentima iz oblasti zaštite prirodnih dobara. Nisu identifikovani svi problemi u primjeni propisa o zaštiti prirodnih dobara, niti su pokrenute aktivnosti u cilju njihovog otklanjanja.

Na osnovu nalaza revizije, osnovni zaključak je da se aktivnosti na zaštiti prirodnih dobara ne provode na način da u dovoljnoj mjeri obezbijede očuvanje i unapređivanje biološke, geološke i pejzažne raznovrsnosti.

U skladu sa nalazima revizije, utvrđeni su sljedeći zaključci:

- Pravna regulativa usljed izraženih ograničenja, ne obezbjeđuje efikasnu zaštitu prirodnih dobara;
- Uspostavljeni institucionalni okvir, uz evidentan nedostatak efikasne koordinacije, ne obezbjeđuje efikasno provođenje propisa i aktivnosti na zaštiti i očuvanju prirodnih dobara;
- Uspostavljanje Ekološke mreže i širenje mreže zaštićenih područja nije vršeno u skladu sa prihvaćenim standardima i planskim dokumentima;
- Postojeći način upravljanja zaštićenim područjima ne obezbjeđuje efikasnu zaštitu, očuvanje i unapređivanje prirodnih dobara;
- Sistem izvještavanja ne obezbjeđuje potpun uvid o sprovođenju planova i programa upravljanja kao i u stanje prirodnih dobara;
- Postojeći sistem nadzora i praćenja nije u funkciji efikasne zaštite i očuvanja prirodnih dobara;

Na osnovu prezentovanih nalaza i utvrđenih zaključaka, revizija daje preporuke Vladi Republike Srpske, Ministarstvu za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologije, Republičkom zavodu za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa, Javnom preduzeću šumarstva „Šume Republike Srpske“, javnim ustanovama i jedinicama lokalne samouprave, u skladu sa njihovim ulogama, nadležnostima i odgovornostima.

U cilju efikasnog funkcionisanja sistema zaštite i očuvanja prirodnih dobara, potrebno je da Vlada Republike Srpske, odnosno Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju:

- Analizira postojeći pravni okvir i na osnovu rezultata analize pristupi preispitivanju, kompletiranju i usklađivanju pravne regulative kao bitne pretpostavke uspješnog upravljanja prirodnim dobrima;
- Preduzme aktivnosti na uspostavljanju i razvoju institucionalnog okvira koji obezbjeđuje efikasno provođenje propisa i aktivnosti na zaštiti i očuvanju prirodnih dobara;
- Uspostavi koordinaciju sa nadležnim institucijama u cilju efikasnog planiranja i provođenja aktivnosti na zaštiti prirodnih dobara.

- Organizuje kontinuirano provođenje aktivnosti na uspostavljanju ekološke mreže, širenje mreže zaštićenih područja i održivo upravljanje njima;
- Propiše formu i način izvještavnja koji će obezbijediti cjelovit uvid u stanje i zaštitu prirodnih dobara;
- Redovno provodi upravni nadzor, u cilju dosljedne primjene propisa iz oblasti zaštite prirodnih dobara.

U cilju efikasne zaštite prirodnih dobara, potrebno je da Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa:

- Organizuje i kontinuirano provodi aktivnosti stručnog nadzora i praćenja stanja prirodnih dobara.

U cilju efikasnog upravljanja zaštićenim područjima, potrebno je da Javno preduzeće šumarstva „Šume Republike Srpske“ i javne ustanove:

- Preduzmu provođenje neophodnih aktivnosti u cilju efikasnog upravljanja zaštićenim područjima.

U cilju efikasnog upravljanja zaštitom prirodnih dobara na svojim područjima, potrebno je da jedinice lokalne samouprave:

- Preduzmu neophodne aktivnosti u cilju širenja mreže zaštićenih područja i efikasnog upravljanja zaštićenim područjima.

1. UVOD

1.1. Pozadina i motivi revizije

Zaštita prirodnih dobara (u daljem tekstu: PD) predstavlja skup mjera i aktivnosti usredsređenih na sprečavanje oštećenja prirode, prirodnih vrijednosti i prirodne ravnoteže. Oštećenja su najčešće posljedica ljudske aktivnosti usljed neusaglašenosti privrednog razvoja i raspoloživih prirodnih resursa. Zaštita PD podrazumijeva očuvanje biološke, geološke i pejzažne raznovrsnosti kao dijela životne sredine.³

Bernska konvencija (1979) i Direktiva o pticama (1979) bile su prvi međunarodni pravni instrumenti koji su uspostavili obavezu zaštite staništa ugroženih vrsta. Za očuvanje i definisanje tipova staništa ugroženih vrsta najbitnija je bila izrada stručnih osnova za mjere održavanja eko-sistema.⁴ Šumski eko-sistemi jedni su od najznačajnijih i nasloženijih u prirodi, a po svojim vrijednostima posebno su važni za čovjeka. Uviđajući značaj ovakvih eko-sistema kao pravih predstavnika prirodnih vrijednosti i njihov nematerijalni značaj za čovjeka, pojedine države počele su da izdvajaju određene dijelove prirode i stavljaju ih pod režim zaštite. S vremenom se sve više takvih područja organizovano priključivalo režimu zaštite i kasnije počinju da nose naziv nacionalni park (u daljem tekstu: NP).

Na desetoj Generalnoj skupštini Međunarodne unije za očuvanje prirodnih dobara, održanoj 1969. godine u Nju Delhiju, data je definicija NP kao šireg prostornog područja malo ili nikako izmijenjenog ljudskom djelatnošću ili nastanjivanjem, kome životinjske i biljne vrste, geomorfološki elementi i biljna i životinjska staništa daju poseban naučni, obrazovni i rekreativni značaj ili u kome postoje prirodni pejzaži velike ljepote. U Karakasu je 1992. godine održan Svjetski kongres o nacionalnim parkovima, na kojem je usvojena preporuka da svaka država zaštititi najmanje 10% svoje teritorije.⁵

Zaštita PD na ovim prostorima ima dugu tradiciju. Prvi pisani trag o tome nalazi se u Dušanovom zakoniku, iz 14. vijeka, gdje se definiše mogućnost zaštite i zabranjuje prekomjerna sječa šuma u tadašnjem Srpskom carstvu.⁶ Prvi prijedlog za zaštićeno prirodno dobro (u daljem tekstu: ZPD) na području sadašnje Republike Srpske (u daljem tekstu: RS) potiče iz aprila 1910. godine, od strane Austrijskog zoološko-botaničkog društva, i odnosi se na 2.048 hektara planine Klekovače.⁷ U tom periodu i prašuma Janj bila je u režimu stroge zaštite. Godine 1934. između Vrbaske banovine i tadašnje Direkcije šuma Banjaluke zaključen je sporazum o izdvajanju šuma kao turističkih rezervata oko banjanskih kompleksa u Šeheru i Slatini.⁸

Zaštita PD u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: BiH) organizovana je na entitetskom nivou. U cilju očuvanja PD Vlada Republike Srpske (u daljem tekstu: Vlada RS) osnovala je 1993. godine Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa (u daljem tekstu: Zavod). Kao dobro od opšteg interesa za Republiku Srpsku (u daljem tekstu: RS), priroda uživa posebnu zaštitu u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode Republike Srpske⁹ (u daljem tekstu: Zakon), i posebnim propisima.

---

³ D. Kovačević, „Nacionalni park Drina – smisao i značaj“, *Kulturno naslijeđe* 1/1, 2018.

⁴ Dr Petar Skorebne, „Vodič kroz tipove staništa Bosne i Hercegovine“ – Uvod

⁵ Opstanak zaštićenih vrsta | Nacionalni parkovi (blog.rs)

⁶ Opstanak zaštićenih vrsta | Nacionalni parkovi (blog.rs)

⁷ Arbor magna, Banja Luka, Završni izvještaj o projektu „Gis-baza potencijalnih zaštićenih područja RS Gis-Pas 2“

⁸ Pavle Fukarek, „Prirodne rijetkosti u NR Bosni i Hercegovini i njihova zaštita“

⁹ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 20/14

Prostor RS (kao dio BiH) u međunarodnoj i domaćoj literaturi tretira se kao geografsko područje sa najvećim stepenom biološke raznovrsnosti u Evropi. Na osnovu dosadašnjih istraživanja vegetacije saznajemo da je na području BiH opisano preko 250 različitih biljnih zajednica – tačnije 252 eko-sistema (engl. *United Nations Economic Commission for Europe – UNECE* 2018).¹⁰

Jedan od najvažnijih ali i najjasnijih pokazatelja efikasnosti zaštite PD neke administrativne jedinice jeste broj ZPD i njihov procentualni udio u ukupnoj teritoriji te jedinice.¹¹ Među ključnim dokumentima koji definišu raspored i prostornu distribuciju ZPD jeste Prostorni plan Republike Srpske do 2025.¹² Navedenim planom smatra se „optimalnim“ stavljanje pod pravnu zaštitu 15–20% ukupne površine do 2025. godine. ZPD u RS zauzimaju površinu od 67.986 hektara (ha),¹³ što je procentualni udio od 2,7% ukupne teritorije (najmanji procenat zaštićene teritorije u Evropi), a to ukazuje na probleme u realizaciji definisanih ciljeva. Prosjek ZP država Evropske unije premašuje 30%, a među vodećim zemljama ističe se Slovenija, sa 72% zaštićene teritorije. Države u okruženju takođe prednjače u udjelu ZPD u odnosu na ukupnu teritoriju, i to Srbija sa 8%, Sjeverna Makedonija 9%, Crna Gora i Hrvatska po 13% i Albanija 17%.¹⁴

U postupku izrade Strategije zaštite prirode Republike Srpske 2011–2017. (u daljem tekstu: Strategija) i Prostornog plana Republike Srpske do 2025. godine identifikovani su ključni rizici za očuvanje PD:

- Izostanak značajnijeg učešća u međunarodnim sporazumima koji se odnose na održivo upravljanje biodiverzitetom, kao što su: Konvencija o zaštiti evropskih divljih vrsta i prirodnih staništa, Konvencija o biodiverzitetu, CITES konvencija, Ramsar konvencija, Direktiva EZ o staništima i Direktiva o pticama;
- Nedostatak zakonskih i institucionalnih okvira za održivo upravljanje prirodnim, istorijskim i kulturnim nasljeđem na svim nivoima;
- Neadekvatna primjena postojeće legislative (koja nije međusobno usklađena), a nije razvijen ni sistem monitoringa;
- Nesprovođenje i nepoznavanje važećih propisa od strane stanovništva i lokalne samouprave, stručnih ustanova i institucija;
- Mali procenat PD stavljenih pod zaštitu i prekomjerno korišćenje prirodnih resursa u okviru zaštićenih područja;
- Nedostatak adekvatne saradnje međuvladinih tijela, institucija i pojedinih sektora;
- Nedostatak stručnih i naučnih institucija za uspostavljanje baza podataka u cilju razvoja ekološko-ekonomski prihvatljivijih modela upravljanja prirodnom baštinom;
- Nedostatak podataka o osjetljivosti pojedinih područja, kategorizaciji ugroženosti prirodnih bogatstava i trenutna slaba uključenost u međunarodne tokove;
- Urbanizam i fizičke strukture građevina u prostoru nisu usklađeni sa prirodnim vrijednostima područja (izgradnja saobraćajnica, vodoprivredni objekti, izgradnja koja je nezakonita i neusklađena s ambijentom i dr.);

---

¹⁰ United Nations Economic Commission for Europe – UNECE (2018). Bosnia and Herzegovina Environmental Performance Reviews, Third Review.

https://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/epr/epr_studies/ECE.CEP.184.Eng.pdf

¹¹ S. Gligorić i G. Panić, „Kontinuitet i rezultati“, *Kulturno nasljeđe* 1/1, 2018.

¹² Izmjene i dopune Prostornog plana RS do 2025. godine, Odluka br. 2/1-021-214/14 („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 15/15)

¹³ Prilog br. 2. ZPD

¹⁴ Luksemburg ima najviše zaštićenih područja u Evropi, BiH je na posljednjem mjestu – Impuls (impulsportal.info).

- Neimenovanje upravljača i nepostojanje planova upravljanja za većinu zaštićenih područja;
- Slaba pokrivenost planskom i urbanističkom dokumentacijom;
- Nedostatak konzistentne politike finansiranja zaštite prirodnog, istorijskog i kulturnog nasljeđa, kao i nedostatak programa za razvoj tržišnog privređivanja u sektoru zaštite prirode;
- Nepridržavanje ustanovljenih mjera i režima zaštite u zaštićenim područjima.

U časopisu „Kulturno nasljeđe“, čiji je jedini broj Zavod izdao 2018. godine, potvrđuju se problemi pravne, organizacione, kadrovske i finansijske prirode koji su i dalje prisutni i, kao takvi, utiču na efikasnost zaštite PD u RS.¹⁵ Takođe, konstatuje se da su, i pored uložениh napora Zavoda, nedovoljni pomaci u pravcu uređenja stanja, jasnijeg definisanja nadležnosti i postupaka, pojednostavljenja procedura, veće transparentnosti i uključenosti lokalnih zajednica i šire javnosti u poslove zaštite.

Izostala su proglašenja određenih ZPD, i pored izrađenih studija zaštite od strane Zavoda. U okviru izrađenih studija zaštite i ostalih istraživanja koja nisu rezultirala pravnom zaštitom prirodnih dobara ističu se predloženi parkovi prirode: Javorina i Sana te područje Krupe na Vrbasu.

Strategijom je utvrđen i cilj projektovanja potrebnih resursa za uspostavljanje i razvoj Informacionog sistema zaštite PD i registra ZPD u RS. Sredstva i tehnička izrada portala navedenog informacionog sistema obezbijedeni su preko projekta „Otvoreni regionalni fond za Jugoistočnu Evropu“.

Osim što RS nema dovoljan udio ZPD u odnosu na ukupnu površinu teritorije RS, predstudijska ispitivanja ukazuju i na rizike od neefikasnosti u upravljanju istim.

1.2. Predmet revizije i revizijska pitanja

Predmet ove revizije učinka jeste zaštita i očuvanje PD. Na osnovu predstudijskog ispitivanja identifikovano je da postoji izražen rizik od neefikasnosti funkcionisanja sistema zaštite PD.

Osnovna svrha ove revizije jeste da ispita da li postojeći upravljački sistem zaštite PD i raspoloživi resursi obezbjeđuju očuvanje i unapređivanje biološke, geološke i pejzažne raznovrsnosti, i da se na osnovu rezultata revizije ponude preporuke u funkciji unapređivanja efikasnosti zaštite PD. Ova revizija fokusirana je na studiju efikasnosti, pri čemu je korišćen sistemski pristup u kombinaciji sa pristupom na rezultat.

Osnovno revizijsko pitanje glasi:

Da li se aktivnosti na zaštiti prirodnih dobara provode na način da obezbijede očuvanje i unapređivanje biološke, geološke i pejzažne raznovrsnosti?

U cilju davanja odgovora na osnovno revizijsko pitanje, revizija će dati odgovore na sljedeća revizijska pitanja:

Revizijsko pitanje 1:

Da li uspostavljeni pravni i institucionalni okvir obezbjeđuje ostvarivanje osnovnih načela zaštite prirodnih dobara?

Revizijsko pitanje 2:

---

¹⁵ S. Gligorić i G. Panić, „Kontinuitet i rezultati“, *Kulturno nasljeđe* 1/1, 2018.

Da li provedene aktivnosti na uspostavljanju zaštićenih područja i upravljanju njima obezbjeđuju očuvanje i unapređivanje prirodnih dobara?

Revizijsko pitanje 3:

Da li je uspostavljen efikasan sistem izvještavanja i nadzora koji obezbjeđuje cjelovit uvid u stanje zaštite prirodnih dobara?

1.3. Dizajn i metodološki okvir revizije

1.3.1. Obim i ograničenja revizije

Revizija je u institucionalno-organizacionom pogledu obuhvatila institucije koje imaju uloge, nadležnosti i odgovornosti u pogledu zaštite i očuvanja PD utvrđene zakonima i strateškim dokumentima.¹⁶ Revizija je fokusirala ispitivanja na to u kojoj mjeri uspostavljeni pravni i institucionalni okvir te raspoloživi resursi na zaštiti PD obezbjeđuju očuvanje i unapređivanje biološke, geološke i pejzažne raznovrsnosti.

Revizija je obuhvatila aktivnosti Vlade RS, odnosno MPUGE, MPŠV, MTT, Zavoda, JPŠ „Šume RS“, upravljača ZP i JLS. Revizijske aktivnosti provedene su kod upravljača u deset ZP, i to: ŠG „Gorica“ Šipovo (Prašumski rezervat „Janj“), ŠG „Oštrelj“ Drinić (Prašumski rezervat „Lom“), NP „Kozara“ Prijedor, NP „Drina“ Srebrenica, NP „Sutjeska“ Foča, PP „Una“ Novi Grad (Park prirode „Una“), Centar za gazdovanje kršom Trebinje (Park prirode „Orjen“), Grad Banjaluka (Spomenik prirode „Pećina Ljubačevo“), Grad Trebinje (Spomenik prirode „Pavlova pećina“) i Grad Laktaši (Park-šuma „Jelića brdo“). Navedeni upravljači ZP izabrani su prema sljedećim kriterijumima: stepenu zaštite (Ia, II, III, V i VI), površini i značaju ZP u očuvanju PD i načinu organizovanosti upravljača uz uvažavanje regionalne zastupljenosti. U navedene tri JLS revizija je ispitala i način provođenja ostalih aktivnosti u cilju očuvanja i unapređivanja PD na njihovim teritorijama.

Revizijski tim obavio je terenski obilazak većine ZP sa predstavnicima upravljača. Određene podatke i informacije revizija je prikupila od ŠF, Republičke uprave za inspekcijske poslove RS, udruženja građana koja se bave aktivnostima na zaštiti PD i drugih pravnih i fizičkih lica.

Revizija je obuhvatila vremenski period od četiri godine, i to: 2018, 2019, 2020. i 2021. godinu. Radi aktuelnosti nalaza revizije učinka, revizija je obuhvatila i aktivnosti u oblasti zaštite PD u prvih sedam mjeseci 2022. godine. U traženju odgovora na pojedina pitanja korišćeni su podaci i informacije izvan utvrđenog vremenskog okvira revizije. Utvrđeni obim revizije omogućio je da se ispita ostvarivanje uloga i nadležnosti navedenih javnih institucija, te uticaj provedenih aktivnosti na očuvanje PD i efikasnost navedenog sistema.

1.3.2. Izvori revizijskih dokaza

Podaci, informacije i dokumenti potrebni radi dobijanja odgovora na postavljena revizijska pitanja prikupljeni su od institucija navedenih u tački 1.3.1. ovog Izvještaja.

Neposredni izvori podataka za provođenje ove revizije u institucijama obuhvaćenim revizijom su:

- Zakonski i podzakonski propisi;

---

¹⁶ Strategija, Strategije razvoja šuma, Strategija razvoja turizma, Zakon, Zakon o zaštiti životne sredine, Zakon o republičkoj upravi, Zakon o lokalnoj samoupravi, Zakon o šumama, Zakon o uređenju prostora i građenju, Zakon o nacionalnim parkovima, Zakon o nacionalnom parku „Kozara“, Zakon o nacionalnom parku „Sutjeska“, Zakon o nacionalnom parku „Drina“ i Zakon o turizmu

- Strateški dokumenti, planovi, programi i projekti;
- Budžet i izvještaj o izvršenju budžeta RS;
- Budžeti i izvještaji o izvršenju budžeta JLS;
- Izvještaji, informacije i analize o ZP i ZPD;
- Baze podataka i evidencije o provedenim aktivnostima i mjerama na zaštiti PD (ZP, inventarizacija, monitoring, kartiranje, naučnoistraživački radovi, stanje vrsta i staništa, stanje ugroženih i zaštićenih vrsta, koridori, invazivne vrste itd.);
- Sakupljeni i publikovani naučnoistraživački radovi;
- Dokumentacija/evidencije o provedenim i aktuelnim međunarodnim projektima;
- Katastar nepokretnosti;
- Dokumentacija/evidencije o provedenim aktivnostima na provođenju planova i programa upravljanja ZP i njihovom unapređivanju;
- Dokumentacija/evidencije koje se odnose na sanitarne sječe šuma u ZP;
- Dokumentacija/evidencije vezane za neriješene imovinsko-pravne odnose u ZP;
- Dokumentacija/evidencije o planiranju i pružanju turističkih usluga u ZP;
- Dokumentacija vezana za odnos upravljača sa lokalnom zajednicom, udruženjima građana i vlasnicima imanja u ZP;
- Dokumentacija/evidencije vezane za provedeni upravni, inspekcijski i stručni nadzor na ZP i zaštiti PD.

Određeni podaci i informacije prikupljeni su i iz drugih izvora, a to su:

- Konvencije, povelje, deklaracije, standardi i ugovori međunarodnog karaktera na kojima se zasniva strateški i pravni okvir RS koji se odnosi na zaštitu PD;
- Strateški i pravni okvir i prakse država u Evropskoj uniji i država u okruženju;
- Drugi relevantni izvori, kao što su: istraživanja međunarodnih, nevladinih i drugih organizacija, konferencije, prezentacije, mediji i sl.

1.3.3. Metode prikupljanja i analize revizijskih dokaza

Potrebni podaci i informacije iz navedenih izvora pribavljeni su na sljedeće načine:

- Pregledom dokumentacije, baza podataka i evidencija;
- Intervjuima;
- Upitnicima;
- Posmatranjem na terenu;
- Analizom strateških dokumenata, zakonskih i podzakonskih propisa, planova i izvještaja institucija;
- Studijama slučaja;
- Analizom praksi i regulative država Evropske unije i država u okruženju.

Značajne informacije o provedenim aktivnostima u oblasti zaštite i očuvanja PD revizija je dobila putem strukturisanih i nestrukturisanih intervjuua. U toku revizije obavljani su intervjui i konsultacije sa 68 lica na različitim pozicijama u institucijama javnog sektora nadležnim za provođenje aktivnosti u zaštiti i očuvanju PD. Takođe, obavljani su i intervjui sa zaposlenim licima u JU NP Crne Gore i JU NP „Tara“.

Analiza i vrednovanje prikupljenih podataka izvršeni su primjenom sljedećih metoda:

- Analizom sadržaja dokumentacije, evidencija, pravne regulative intervjua i upitnika;
- Analizom studije slučaja i fizičkih dokaza;
- Metodom statističke analize;
- Analitičkim postupcima;

- Komparativnim metodama i sl.

1.3.4. Kriterijumi revizije

Kriterijumi revizije formirani su u skladu sa vrstom, prirodom i karakterom revizijskog problema koji je predmet revizije. Osnovni kriterijum proizilazi iz definisanih zakonskih, strateških i planskih dokumenata zaštite PD. Kriterijumi u ovoj reviziji su:

- Kompletiran je i usklađen pravni okvir čija primjena obezbjeđuje efikasno funkcionisanje ZPD;
- Pravni okvir usklađen je sa prihvaćenim direktivama EU;
- Pravnom regulativom jasno su definisane nadležnosti i odgovornosti;
- Uspostavljeni su institucionalni kapaciteti koji mogu da implementiraju Strategije, zakonske i podzakonske propise, te planove i programe upravljanja ZP i drugim PD;
- Ostvarena je efikasna saradnja republičkih organa, JLS, drugih organizacija i institucija, te pravnih i fizičkih lica u cilju zaštite PD;
- U aktivnostima na ZPD pred naučnu zajednicu postavljeni su društveno odgovorni zadaci;
- Izmjenama i dopunama Prostornog plana Republike Srpske izbjegnuti su konflikti u prirodi;
- Doneseni su prostorni i zoning planovi za sva ZP;
- Uspostavljeni su sistemsko prikupljanje i analiza podataka kroz procjenu genetičkog diverziteta, inventarizaciju vrsta, identifikaciju tipova staništa, te procjenu stepena ugroženosti vrsta, staništa i životnih zajednica u skladu sa principima IUCN-a;
- Izvori finansiranja, njihova struktura i vrijednost omogućavaju provođenje planiranih aktivnosti na zaštiti PD;
- Aktivnosti na pravnoj zaštiti PD odvijaju se u skladu sa važećim strateškim, planskim i provedbenim dokumentima;
- Proglašeno je područje Ekološke mreže u cilju zaštite i očuvanja određenih stanišnih tipova i vrsta od interesa za RS i EU, u skladu sa Zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima;
- Na područjima Emerald mreže sprovode se mjere zaštite radi očuvanja životinjskih i biljnih vrsta zbog kojih je to područje registrovano kao značajno za zajednicu;
- Doneseni su planovi i programi upravljanja ZP, sa jasno definisanim i ostvarivim ciljevima i zadacima na očuvanju PD, te izvršiocima i stabilnim izvorima finansiranja neophodnih aktivnosti;
- Upravljači ZP kontinuirano provode sve planirane kao i neophodne mjere i aktivnosti u cilju očuvanja prirode u ZP;
- Postoje ažurirane baze podataka kod upravljača ZP, usaglašene sa informacionim sistemom u Zavodu, koje se tiču provedenog monitoringa, stanja i stepena ugroženosti vrsta i staništa, provedenih naučnoistraživačkih radova i sl.;
- Izvještavanje o stanju PD i provođenju planova upravljanja ZP redovno je i sveobuhvatno;
- Uspostavljen je efikasan sistem nadzora i praćenja provođenja propisa i aktivnosti na ZPD.

1.4. Sadržaj i struktura izvještaja

Ovaj izvještaj revizije učinka sadrži sljedeća poglavlja, u kojima su predstavljeni:

- 1 **Uvod** – osnovni razlozi zbog kojih se GSRJS RS opredijelila da provede reviziju učinka koja se odnosi na oblast zaštite i očuvanja PD. U ovom poglavlju predstavljen je dizajn revizije kroz revizijska pitanja, kriterijume revizije, obim i ograničenja revizije i izvore i metode prikupljanja i analize podataka;

- 2 Opis predmeta revizije** – predmet revizije, institucionalne uloge, nadležnosti i odgovornosti i regulativa karakteristična za oblast zaštite i očuvanja PD;
- 3 Nalazi** – nalazi koji daju odgovore na postavljeno osnovno i ostala revizijska pitanja. Nalazi revizije podijeljeni su u nekoliko poglavlja, u skladu sa revizijskim pitanjima;
- 4 Zaključci** – zaključci na osnovu nalaza koji su podržani revizijskim dokazima;
- 5. Preporuke** – date su preporuke čija bi primjena od strane nadležnih institucija trebalo da učini efikasnijim sistem zaštite i očuvanja PD.

Na kraju ovog izvještaja revizije učinka dati su prilozi, koji detaljnije prikazuju i objašnjavaju pojedine nalaze u Izvještaju.

2. OPIS PREDMETA REVIZIJE

2.1. Karakteristike predmeta revizije

Najznačajniji mehanizam zaštite prirode u RS jeste uspostavljanje ZPD, i to: zaštićenih područja, zaštićenih divljih vrsta, zaštićenih minerala i fosila, kao i uspostavljanje područja ekološke mreže.¹⁷ ZPD se upisuju u Registar ZPD, koji vodi Zavod. Na teritoriji RS prema domaćim propisima zaštićeno je 32 PD, i to:

- dva rezervata prirode (kategorija Ia),
- tri nacionalna parka (kategorija II),
- 16 spomenika prirode (kategorija III),
- tri zaštićena staništa (kategorija IV),
- pet parkova prirode (kategorija V),
- tri područja sa održivim korišćenjem prirodnih resursa (kategorija VI).

Aktom o proglašenju zaštićenog područja određuju se: svrha zaštite, upravljač, ciljevi upravljanja, prava i obaveze upravljača, naziv, kategorija, površina i prostorne granice ZPD, te se definišu mjere i režimi zaštite po zonama, načini korišćenja prirodnih vrijednosti, dozvoljene aktivnosti itd. Studija zaštite zaštićenog područja kojom se utvrđuje vrijednost područja i način upravljanja istim predstavlja osnov za proglašenje ZPD. Pod režimom zaštite podrazumijeva se skup mjera i uslova kojima se određuju način i stepen zaštite, korišćenja, uređenja i unapređivanja zaštićenog područja. ZPD-om upravlja pravno lice (upravljač) koje ispunjava stručne, kadrovske i organizacione uslove za obavljanje poslova očuvanja, unapređivanja, promovisanja prirodnih i drugih vrijednosti i održivog korišćenja zaštićenog područja. U ZPD su zabranjeni radovi i aktivnosti, odnosno izvođenje projekata, koji oštećuju, narušavaju i mijenjaju osobine i vrijednosti zbog kojih je područje zaštićeno.

Plan upravljanja donosi se za svako ZPD za period od deset godina i njime se određuju: način sprovođenja zaštite, korišćenja i upravljanja ZPD, smjernice i prioriteta za zaštitu i očuvanje prirodnih vrijednosti ZPD, kao i razvojne smjernice, uz uvažavanje potreba lokalnog stanovništva. Za određena ZPD Aktom o proglašenju zaštićenog područja može biti predviđeno da se plan upravljanja donosi za kraći period.

Finansiranje ZPD obezbjeđuje se iz: budžeta Republike, budžeta JLS, vlastitih prihoda, sredstava obezbijeđenih za realizaciju programa, planova i projekata u oblasti zaštite PD, donacija, poklona i pomoći i iz drugih izvora u skladu sa Zakonom.

Područje ekološke mreže proglašava se u cilju zaštite i očuvanja određenih stanišnih tipova i vrsta od interesa za RS i Evropsku uniju, u skladu sa Zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima. Područja ekološke mreže obuhvataju i prirodne koridore za prolaz određenih divljih vrsta životinja, kao i zaštitne zone. Na područjima ekološke mreže sprovode se mjere zaštite radi očuvanja, održivog korišćenja, obnavljanja i unapređivanja PD. Emerald mreža prva je registrovana ekološka mreža i prethodi mreži „Natura 2000“ u državama koje nisu članice EU.

Inventarizacija biodiverziteta podrazumijeva primjenu niza postupaka koji za rezultat imaju popis flore i faune, kao i tipova staništa nekog područja. Dio inventarizacije koji se tiče georeferenciranja nalazišta (dodavanje prostornih atributa nalazištima vrste) naziva se kartiranje vrste/staništa. Monitoring (praćenje stanja) biološkog diverziteta jeste ponovljeno posmatranje ili mjerenje biološkog diverziteta kako bi se odredio njegov status i trend. Praćenjem stanja očuvanosti prirode utvrđuje se da li se određena vrsta ili broj vrsta smanjuje, povećava ili stagnira. Postupci inventarizacije i monitoringa često se preklapaju,

---

¹⁷ Zakon

zbog čega nije uvijek moguće jasno razdvojiti ove postupke i njihove metode, ali je očigledno da je radi vršenja monitoringa neophodno prvo izvršiti inventarizaciju (snimanje nultog stanja).¹⁸

U cilju ostvarivanja ciljeva zaštite i očuvanja PD, te zbog cjelovitog uvida u stanje navedenih dobara, izrađuje se Izvještaj o stanju prirode u RS. Takođe, vrši se praćenje stanja i ocjena očuvanosti prirode te stepena ugroženosti objekata geonasljeđa, divljih vrsta i njihovih staništa, eko-sistema, ZPD, ekoloških koridora, ekološke mreže i pejzaža. Predviđeno je i redovno vršenje stručnog, upravnog i inspekcijuskog nadzora u cilju provođenja mjera i uslova zaštite PD, ostvarivanja ciljeva zaštite PD, provođenja propisa o zaštiti PD, davanja dozvola za radnje i aktivnosti u ZPD i ekološkoj mreži, korišćenja ZPD u skladu sa Zakonom itd.

2.2. Institucionalne uloge, nadležnosti i odgovornosti

Nadležnost za zaštitu prirode, kao dijela životne sredine, uređena je Ustavom i osnovnim zakonima Republike Srpske vezanim za zaštitu PD. Oblast zaštite PD u nadležnosti je entiteta.

Prema važećoj zakonskoj regulativi, Narodna skupština Republike Srpske (u daljem tekstu: NS RS) proglašava pravnu zaštitu NP, donosi Zakon i Strategiju. Prostorni plan Republike Srpske i Prostorni plan područja posebne namjene Republike Srpske¹⁹ takođe donosi NS RS.

Vlada RS na prijedlog MPUGE, a po prethodno pribavljenom mišljenju nadležnih ministarstava, aktom o proglašenju ZP proglašava zaštićenim: strogi rezervat prirode, posebni rezervat prirode, zaštićeno stanište i zaštićene pejzaže. Vlada RS donosi plan implementacije strategije zaštite prirode, Plan upravljanja za određena ZP²⁰ (na prijedlog MPUGE), uredbe predviđene Zakonom, usvaja godišnje izvještaje o poslovanju godišnjeg obračuna JU NP (u daljem tekstu: Izvještaji NP), imenuje i razrješava direktore u NP itd.

MPUGE vrši upravne i druge stručne poslove koji se, između ostalih, odnose na integralno planiranje i uređenje prostora, primjenu Prostornog plana Republike, upravni nadzor, reviziju i davanje saglasnosti na prostorne planove jedinica lokalne samouprave i posebnih područja, sveobuhvatnu zaštitu dobara od opšteg interesa, prirodne resurse, prirodno i kulturno nasljeđe, te stručno i finansijsko učešće u restauraciji, rekonstrukciji i konzervaciji prirodnog i kulturno-istorijskog nasljeđa.

Takođe, učestvuje u izradi i realizaciji programskih akata na međunarodnom i domaćem nivou iz oblasti zaštite životne sredine, ostvarivanju i koordinaciji stručne saradnje i razmjene iskustava sa međunarodnim i domaćim organima i organizacijama i nevladinim organizacijama u oblasti zaštite životne sredine, kao i u realizaciji projekata koje finansiraju međunarodne finansijske organizacije u oblasti zaštite životne sredine.

Isto tako, MPUGE stručno i finansijski učestvuje u zaštiti i održavanju NP RS, daje saglasnost na godišnji program upravljanja NP, jedanput u dvije godine NS RS podnosi Izvještaj o stanju prirode u RS, kao sastavni dio Izvještaja o stanju životne sredine. MPUGE, na osnovu stručnog mišljenja Zavoda, proglašava zaštićenim minerale i fosile važne zbog svoje rijetkosti, veličine i izgleda ili obrazovnog i naučnog značaja. Ministar prema Zakonu donosi određena podzakonska akta iz oblasti zaštite PD.

---

¹⁸ Odgovor ŠF na upit revizorskog tima

¹⁹ Zakon o uređenju prostora i građenju, čl. 30.

²⁰ ZPD: NP, strogi rezervat prirode, posebni rezervat prirode, zaštićeno stanište i zaštićeni pejzaži

MPŠV vrši upravne i druge stručne poslove, koji se, između ostalog, odnose na zaštitu divljih vrsta i staništa. Takođe, ŠG povjerava poslove upravljanja ZPD. JPŠ „Šume RS“ a. d. Sokolac upravljaju sa devet zaštićenih područja na površini od oko 55% ukupnog obuhvata ZPD. Ministar MPŠV donosi određene podzakonske akte vezane za zaštitu divljih vrsta u oblasti lovstva, ribarstva i šumarstva.

Prema International Union for Conservation of Nature klasifikaciji (u daljem tekstu IUCN), da bi se neko područje proglasilo NP, jednaka pažnja posvećuje se potencijalu turizma i PD. Navedeno, kao i prepoznatost PD kao „osnovne snage“ za razvoj turizma u Strategiji razvoja turizma, čini da nadležnost MTT u dijelu razvoja turizma postaje značajna za zaštitu i održivost ZPD.

Skupština JLS, uz saglasnost MPUGE, a po prethodno pribavljenom mišljenju Zavoda i nadležnih ministarstava, aktom o proglašenju ZPD proglašava zaštićenim spomenik prirode i zaštićeno područje sa održivim korišćenjem prirodnih resursa. JLS na čijoj se teritoriji nalaze zaštićena područja imaju obavezu upravljanja istima, kao i njihovog finansiranja. Uz to, donosi i Prostorni plan JLS, planove posebnog područja i sprovedbene dokumente prostornog uređenja.

U zavisnosti od kategorije ZPD, upravljanje se može povjeriti javnom preduzeću, javnoj ustanovi, jedinici lokalne samouprave ili drugom pravnom licu koje ispunjava stručne, kadrovske i organizacione uslove za obavljanje poslova očuvanja, unapređivanja, promovisanja prirodnih i drugih vrijednosti i održivog korišćenja ZPD.

2.3. Pravna regulativa karakteristična za područje i predmet revizije

Zaštita prirode u RS definisana je Zakonom o zaštiti prirode, Zakonom o nacionalnim parkovima, Zakonom o Nacionalnom parku „Sutjeska“, Zakonom o nacionalnom parku „Kozara“, Zakonom o Nacionalnom parku „Drina“, kao i podzakonskim aktima iz oblasti zaštite prirode.

Pored navedenog pravnog osnova, za funkcionisanje ove oblasti značajna su i druga zakonska i podzakonska akta, kao što su: Zakon o zaštiti životne sredine, Zakon o šumama, Zakon o uređenju prostora i građenju, Zakon o lovstvu, Zakon o ribarstvu i Zakon o lokalnoj samoupravi.

Zakonom o zaštiti prirode uređuje se zaštita i očuvanje prirode, biološke, geološke i pejzažne raznovrsnosti kao dijela životne sredine, a u skladu sa Direktivom o konzervaciji prirodnih staništa i divlje faune i flore i Direktivom 2009/147/EC o konzervaciji divljih ptica. Predmetni zakon usklađen je sa Direktivom Savjeta 92/43/EEC u dijelu koji se odnosi na definisanje očuvanja, prirodnih staništa, prioritetne stanišne tipove, te stanišne, ugrožene, osjetljive, rijetke i endemične vrste.

Zakonom o Nacionalnom parku „Kozara“, Zakonom o Nacionalnom parku „Sutjeska“ i Zakonom o Nacionalnom parku „Drina“ izvršena je transpozicija Direktive Savjeta o konzervaciji prirodnih staništa i divlje faune i flore u pogledu cilja uređivanja predmetne oblasti, mjera zaštite i razvoja nacionalnih parkova, pitanja upravljanja nacionalnim parkom i donošenja plana upravljanja istim, pitanja vršenja nadzora nad primjenom ovih propisa, kao i zabrana i ograničenja neophodnih za ispunjenje ciljeva upravljanja. Ovim zakonskim aktima istovremeno je izvršeno preuzimanje i odredaba INSPIRE direktive, i to u pogledu prostornih podataka (površina, definisanje spoljnje granice, kartografski, katastarski i ostali podaci), te definisanje granica zona i režima zaštite u zaštićenom području.

Strateška opredjeljenja i ciljevi u zaštiti i očuvanju PD iskazani su u Strategiji zaštite prirode Republike Srpske 2011–2017. godine. Strategijom se analiziraju postojeće stanje i okolnosti u oblasti zaštite prirode, uključujući prostorno-planski aspekt zaštite prirodnih područja, biogeografske karakteristike područja Republike Srpske, korišćenje i upravljanje šumskim

resursima i održivo upravljanje šumama, održivo upravljanje zemljištem i vodama kao resursom, pregled međunarodnih konvencija i direktiva Evropske unije, strateških dokumenata i akcionih programa za zaštitu prirode, kao i analiza važećih pravnih akata u Republici Srpskoj i BiH kojima se reguliše upravljanje prirodnim resursima.

Oblast zaštite i očuvanja prirode uređena je i Strategijom razvoja šumarstva i Strategijom razvoja turizma. Strategija razvoja šumarstva daje osnovne pretpostavke za održivi razvoj šumarstva, s osnovnim ciljem da se održavaju i unapređuju sve funkcije šuma. Strategija je usko vezana i sa drugim strateškim dokumentima Republike Srpske, a naročito sa strategijama razvoja djelatnosti i sektora koji se odnose na druge prirodne resurse. Strategijom razvoja turizma planira se razvoj turizma i u destinacijama PD. Raznovrsnost, atraktivnost i očuvanost PD samo su pretpostavka razvoja turizma, odnosno njegovih posebnih vidova, a ocjena stanja nužan element za izradu Strategije.

Prostorni plan područja posebne namjene Republike Srpske donosi se obavezno za nacionalne parkove i druga područja, ako je to određeno dokumentom višeg reda ili šireg područja. Prostornim planom područja posebne namjene Republike Srpske utvrđuju se prioritetni ciljevi u kategorijama prostora i vremena, a na osnovu izvršenog usaglašavanja precizno identifikovanih sukobljenih i potencijalno sukobljenih ciljeva.

3. NALAZI

3.1. Pravni i institucionalni okvir zaštite i očuvanja prirodnih dobara

3.1.1. Pravni okvir zaštite i očuvanja prirodnih dobara

Analizom važeće pravne regulative, poslovne dokumentacije u MPUGE, kao i provedenim intervjuima uočeno je djelimično transponovanje dijela pravne tekovine EU²¹ u oblasti zaštite PD, i to: definicija iz propisa EU o zaštiti prirode, neophodnih mjera za očuvanje prirodnih dobara, mjera na sprečavanju degradacije istih, te uvrštavanja takvih mjera u prostorne planove i nadzora nad stepenom očuvanosti prirodnih staništa i vrsta.²² Transponovanje i implementacija navedene EU pravne tekovine predstavljaju uspostavljanje ekološke mreže područja od interesa za domaću i zajednicu „Natura 2000“, kao i upravljanje istom u cilju očuvanja divljih vrsta i staništa. Nepotpuna usklađenost Zakona sa direktivama, konvencijama i ugovorima EU iz ove oblasti zaštite PD ogleda se, između ostalog, i u nedostatku sljedećih podzakonskih akata:

- Uredbe kojom se utvrđuje ekološka mreža, kao i način njenog upravljanja i finansiranja;
- Uredbe o Crvenoj knjizi;
- Uredbe kojom se propisuju postupak, sadržina, rokovi, način sprovođenja ocjene prihvatljivosti (investicionih projekata) u odnosu na ciljeve očuvanja ekološki značajnog područja i način obavještanja javnosti, kao i utvrđivanje prevladavajućeg javnog interesa i kompenzacijskih mjera;
- Pravilnika kojim se detaljnije propisuju uslovi za obavljanje uvoza, izvoza, unosa, iznosa ili tranzita i uzgoja divljih vrsta;
- Pravilnika kojim se propisuju kriterijumi za identifikaciju pejzaža i način procjene njihovih značajnih i karakterističnih obilježja;
- Pravilnika kojim se utvrđuju kompenzacijske mjere;
- Pravilnika kojim se propisuju kriterijumi za izdvajanje ugroženih, rijetkih i osjetljivih staništa i tipova staništa od posebnog značaja za očuvanje;
- Pravilnika kojim se propisuju detaljniji uslovi zaštite zaštićenih divljih vrsta (vremenska, kvantitativna, kvalitativna i prostorna ograničenja u korišćenju) i drugih akata.

Neophodan stručni osnov za izradu i primjenu određenih propisa i mjera iz oblasti zaštite prirode – kao što je, npr., Uredba o Crvenoj knjizi – jeste provođenje potpune inventarizacije određenih područja. Neprovođenje naučnih istraživanja u cilju popisa prirodnog inventara ima za posljedicu dalje nepoznavanje rasprostranjenosti i tendencije²³ svih vrsta, te stepena njihove ugroženosti, što utiče na efikasnost zaštite i očuvanja PD. Za efikasno upravljanje zaštitom ugroženih vrsta neophodna je izrada i Liste invazivnih vrsta, što je takođe naučna publikacija. Eksperti sa ŠF smatraju da je za proces izrade navedenih pravnih akata na osnovu propisane i opšteprihvaćene metodologije potrebno oko deset godina, što ovaj

---

²¹ Direktiva Savjeta 92/43/EEC o konzervaciji prirodnih staništa i divlje faune i flore; Direktiva 2009/147/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta o konzervaciji divljih ptica; Uredba Savjeta (EZ) br. 338/97 o zaštiti vrsta divlje faune i flore putem regulacije trgovine istima; Direktiva Savjeta 1999/22/EZ o držanju divljih životinja u zoološkim vrtovima; INSPIRE direktiva broj 2007/2/EC Evropskog parlamenta i Savjeta; Ratifikovane konvencije, sporazumi i protokoli iz oblasti zaštite prirode

²² „Program prilagođavanja zakonodavstva Republike Srpske sa pravnom tekovinom EU u oblasti zaštite životne sredine”, Vlada RS, novembar 2016.

²³ Raste – stagnira – opada

problem dodatno usložnjava. Provođenje aktivnosti (naučnih istraživanja) na izradi Crvene knjige pretpostavka je i za uspostavljanje ekološke mreže koja prethodi mreži „Natura 2000“.

Iako je RS nadležna u oblasti zaštite prirode na svojoj teritoriji, određene međunarodne konvencije i ugovori (CITES, Bernska direktiva, Direktiva o staništima EU) prepoznaju BiH kao ugovornu stranu u međunarodnom procesu zaštite PD. Navedeno je, takođe, prouzrokovalo nedonošenje određenih podzakonskih akata.

Zakonom je ekološka mreža RS definisana uopšteno, sa nejasnom strukturom, mogućim obuhvatom i ekološkim koridorima, i već osam godina od donošenja istog nije proglašena od strane Vlade RS. Takođe je predviđeno da ekološka mreža treba da bude ekvivalent ZPD sa određenim upravljačem i donesenim planom upravljanja, što nije u skladu sa principima zaštite PD u mreži „Natura 2000“. Prolongiranje proglašenja ekološke mreže dovodi do dalje degradacije PD i prirodnih ekoloških koridora, te rizika od povećanja konflikta u prirodi.

Tokom provedenih intervjua utvrđeno je da u institucijama koje se bave aktivnostima na definisanju navedene mreže postoje različita mišljenja i oprečni stavovi šta od PD treba da sačinjava ekološku mrežu, kao i način njene povezanosti. Predstavnicima ŠF ekološku mrežu definišu kao sistem međusobno povezanih ili prostorno bliskih ekološki značajnih područja, koja uravnoteženom biogeografskom raspoređenošću znatno doprinose očuvanju prirodne ravnoteže i biodiverziteta. Jezgro ekološke mreže treba da čine sva ZPD, dok veći dio mreže ne mora da ispunjava uslov formalno-pravne zaštite. Dijelovi ekološke mreže povezuju se prirodnim ili umjetnim ekološkim koridorima sa ekološki značajnim područjima koja su: biološki raznovrsna, dobro očuvana i međunarodno značajna, važna za očuvanje biodiverziteta RS, staništa tipova koji su ugroženi ili rijetki na svjetskom, evropskom ili republičkom nivou, staništa endemičnih vrsta, ekološki koridori, migracioni putevi životinja, velike rijeke s obalnim pojasom, te očuvane šumske cjeline.²⁴

Strategija je istekla 2017. godine. Bez donesenog akcionog plana, jasno definisanih operativnih ciljeva, konkretnih mjera i aktivnosti, nosilaca aktivnosti, rokova i dinamike provođenja, resursa i izvora finansiranja, ona nije mogla poslužiti kao dobar osnov za provođenje aktivnosti na zaštiti i očuvanju PD. Osim pomenute strategije, strateški ciljevi u oblasti zaštite PD definišu se i u Strategiji razvoja šumarstva Republike Srpske i Strategiji razvoja turizma Republike Srpske. Izostala je neophodna međusektorska saradnja, kako kod donošenja navedenih strateških akata tako i u toku njihovog provođenja. Trenutno je u pripremi Nacrt strategije zaštite životne sredine, u okviru koje će biti obrađena i zaštita PD.

Zemljište predstavlja veoma sporo obnovljiv prirodni resurs, koji, kao takav, zahtijeva posebnu pažnju, naročito kada se govori o njegovoj degradaciji, što rezultira degradacijom staništa, a time i ugrožavanjem opstanka biljnih vrsta. Iako u RS postoje zemljišta koja predstavljaju prirodne rijetkosti s posebnim vrijednostima („podzol“, „brunipodzol“, „andosol“ i „tresetište“), nije definisana mogućnost njihove pravne zaštite kao PD. Pravilnikom o inventaru objekata geonasljeđa Republike Srpske nije jasno definisano da zemljište sa posebnim vrijednostima može biti predmet pravne zaštite, tj. nije svrstano u objekte geonasljeđa. Iako zemljište nije definisano kao PD koje je potrebno pravno štiti, u Prostornom planu Republike Srpske iz 2015. godine planirana je zaštita tresetišta (vrsta zemljišta) sa maljom brezom na lokaciji Han Kram kod Han Pijeska (s druge strane, cijeneći značaj zemljišta, Republika Srbija donijela je poseban zakon koji tretira zaštitu zemljišta kao PD).²⁵

---

²⁴ Odgovor ŠF na upit revizorskog tima

²⁵ Zakon o zaštiti zemljišta, „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 112/15

Putem provedenih intervjua i analizom pravne regulative utvrđeno je da su određena pravna akta u znatnoj mjeri neprimjenjiva. Primjer za to jeste Uredba o Crvenoj listi zaštićenih vrsta flore i faune Republike Srpske,²⁶ koja je donesena bez prethodno izvršenih neophodnih naučnih istraživanja i koja ne sadrži ugrožene, već zaštićene vrste, niti kategorije ugroženosti i njihovu rasprostranjenost. Crvena lista je naučna publikacija koja treba da sadrži spisak ugroženih vrsta, sa osnovnim podacima o stepenu njihove ugroženosti (iščezle, vjerovatno iščezle, kritično ugrožene, ugrožene, malo ugrožene i nejasne vrste) i rasprostranjenosti, te predstavlja osnovu za izradu Crvene knjige.²⁷

Problem Uredbe o Crvenoj listi djelimično je riješen donošenjem Uredbe o zaštićenim i strogo zaštićenim vrstama,²⁸ u čijoj su izradi učestvovali predstavnici ŠF i Zavoda.²⁹ Nedostatak navedene uredbe ogleda se u činjenici da nisu utvrđena staništa i brojnost zaštićenih i strogo zaštićenih vrsta. Dodatni problem pričinjava i to što je zaštita ugroženih divljih vrsta u RS propisana putem četiri zakona,³⁰ kao i pripadajućim podzakonskim aktima Vlade RS, MPUGE i MPŠV. Predhodno za posljedicu ima međusobnu neusklađenost navedenih propisa, različite režime zaštite pojedinih divljih vrsta, kao i neusklađenost sa EU pravnom tekovinom (propisi o lovstvu).³¹ Osim navedenog, nije obezbijeđeno jedinstveno utvrđivanje i praćenje stanja populacija svih zaštićenih divljih vrsta od strane Zavoda, što je propisano Zakonom i gorenavedenom uredbom.

Zakonom i Pravilnikom o načinu uspostavljanja i upravljanja informacionim sistemom za zaštitu PD i sistemu praćenja³² definisano je da se u okviru informacionog sistema MPUGE uspostavlja informacioni sistem za zaštitu i praćenje stanja PD, što se u praksi provodi u Zavodu.

Takođe, Zakon je uopšteno definisao moguće izvore finansiranja zaštite PD, bez konkretizovanja u odlukama o proglašenju. U Zakonu je kao mogući izvor finansiranja naveden i Fond za zaštitu životne sredine i energetske efikasnosti Republike Srpske. Istovremeno, navedeni fond nema mogućnost finansiranja zaštite PD zbog nepostojanja propisanih kompenzacijskih mjera.

Definisanje kategorija i režima zaštite zaštićenih područja, u propisima koji definišu navedene pojmove, nije u dovoljnoj mjeri međusobno usklađeno. Po Zakonu, koji definiše režime zaštite u II stepenu zaštite (aktivna zaštita), ne dozvoljavaju se selektivna i ograničena korišćenja prirodnih resursa, a po Zakonu o nacionalnom parku „Sutjeska“ i Zakonu o nacionalnom parku „Kozara“ po režimima zaštite II stepena (aktivna zaštita) dozvoljeno je navedeno korišćenje prirodnih resursa, čime se gubi suštinska razlika između II i III stepena režima zaštite.

Po preporukama IUCN, osnovna razlika između režima zaštite Ia i Ib stepena jeste mogućnost posjeta u posebnom rezervatu prirode (Ib kategorija). Između navedenih režima zaštite, kako su definisani u predhodno navedenim propisima, nema suštinske razlike, čime se gubi smisao navedene podjele. Prisutna je i neusklađenost odredaba u Zakonu kao i u pojedinačnim zakonima o NP, koja se odnosi na posjete i boravak u strogom rezervatu

---

²⁶ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 124/12

²⁷ Odgovor ŠF na upit revizorskog tima

²⁸ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 124/12

²⁹ Ukupno je identifikovano: 897 biljnih vrsta, 18 vrsta gljiva, 51 vrsta riba, 344 vrsta ptica, 66 vrsta sisara, 13 vrsta vodozemaca, 20 vrsta gmizavaca, pet vrsta puževa, 18 vrsta insekata i jedna pijavica.

³⁰ Zakon o zaštiti prirode, Zakon o lovstvu, Zakon o šumama i Zakon o ribarstvu

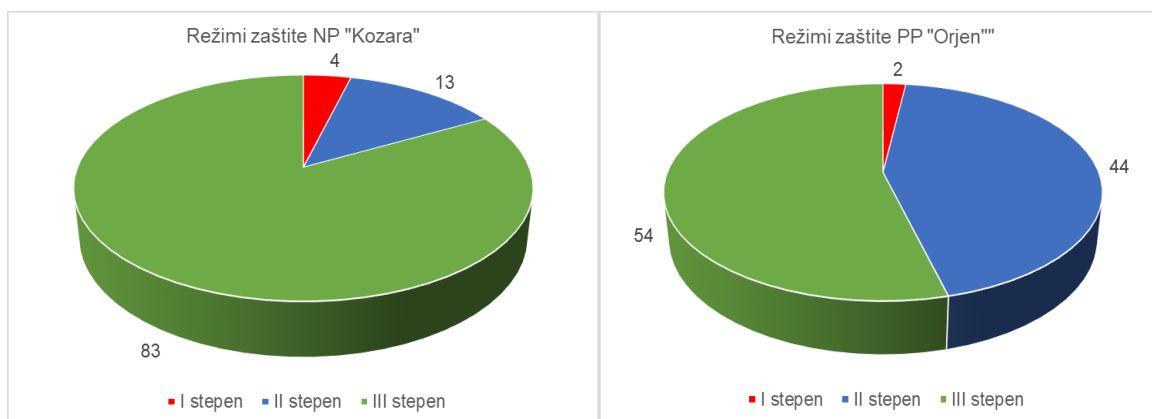
³¹ Bernskom konvencijom, CITES konvencijom, Direktivom o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore i Direktivom o očuvanju divljih ptica

³² „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 58/05

prirode i zonama sa režimom prvog stepena zaštite, što dovodi do uvođenja različitih praksi kod utvrđivanja uslova posjete navedenoj kategoriji PD i zonama ZPD.

Prema uputstvima i preporukama Svjetske komisije za zaštićena područja (IUCN-WCPA), primarni cilj upravljanja treba da se ostvari na minimalno 3/4 područja NP, dok upravljanje ostalim dijelovima ne treba biti u sukobu sa primarnim ciljevima i osnovnom namjenom zaštićenog područja.³³ Prema tim uputstvima, u NP u prvom i drugom režimu zaštite trebalo bi biti minimalno 75% površine NP, uz određene zaštitne zone oko parka.

Grafikon br. 1. Odnos režima zaštite NP (II kategorija) i PP (V kategorija)

Izvor: Dokumentacija i evidencije Zavoda

Iz grafikona je vidljivo da pridruživanje režima zaštite zonama u NP „Kozara“ ne odgovara kategorizaciji NP po preporukama gorenavedenog međunarodnog tijela. Uređenost režima zaštite u gorenavedenim objektima prirode rezultirala je potencijalno lošijom zaštitom NP kao II kategorije od PP svrstanog u V kategoriju ZPD. Prostor tretiran kao zona ili režim III stepena unutar obuhvata NP u suštini je nužda i, kao takav, nije od interesa za zaštitu PD (IUCN kategorizacija)³⁴ (primjeri uređenosti režima zaštite u NP iz okruženja Crna Gora i Hrvatska to jasno potvrđuju).³⁵

Zakonom o nacionalnim parkovima zabranjena je svaka sječa šuma osim sanitarne, dok je Zakonom o nacionalnom parku „Drina“ u zoni u kojoj se sprovodi režim zaštite II stepena dozvoljena sječa šuma u skladu sa posebnom šumskoprivrednom osnovom (u daljem tekstu ŠPO) i ŠPO za šume u privatnoj svojini. Uređujući korišćenje prirodnih resursa na navedeni način, NP „Drina“ gubi karakteristike kategorije NP.

Prema opštim ciljevima razvoja i zaštite, koji su definisani planskim i zakonskim odredbama i stručnim postulatima, ciljevi upravljanja za svako ZPD određuju se u skladu sa IUCN kategorizacijom objekata prirode.³⁶ Zakon ne predviđa mogućnost da jedna kategorija ZPD može, ako su ispunjeni neophodni uslovi, da u svom obuhvatu sadrži i objekte prirode koji pripadaju drugim kategorijama. Stručna i naučna javnost regiona i šire prašumu „Perućica“ karakteriše kao jednu od posljednjih, najvećih i najbolje očuvanih prašuma u Evropi,³⁷ te je, kao takva, u 2017. godini uvrštena na Tentativnu listu BiH, registrovanu u Centru za svjetsku

³³ ŠPO NP „Kozara“ Prijedor

³⁴ Odgovor ŠF na upit revizorskog tima

³⁴ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 58/05

³⁵ Prilog 3. Režimi zaštite NP u okruženju

³⁶ Studija zaštite Park prirode „Orjen“ 2020.

³⁷ N. Delić, Nacionalni park Biogradska gora sa aspekta zaštite životne sredine, mentor dr Jasmina Gačić (Perućica, Beloveška pušća u Poljskoj i Biogradska gora u Crnoj Gori), Arbor magna: Prašume Republike Srpske, MPUGE: Dostavni obrazac za uvrštavanje na Tentativnu listu

baštinu pri UNESCO³⁸. Za upis navedene prašume na UNESCO listu svjetske baštine potrebno je izvršiti formiranje ekspertskog tima i izradu Nominacionog fajla i Plana upravljanja, što do izrade ovog izvještaja nije učinjeno. Adekvatna kategorizacija prašume „Perućica“ nije izvršena kao preduslov navedenog zvaničnog nominovanja i upisa na listu za zaštitu pri Unesku, niti kao preduslov uvođenja posebnih režima posjete. (Primjeri iz Republike Hrvatske mogu poslužiti kao primjer dobre prakse kategorizacije ZPD, gdje su unutar Parka prirode „Velebit“ (V kat.) kategorisana dva NP (II kat.) te više spomenika prirode (III kat.) i prirodnih rezervata (IV kat.)).³⁹

Pravo ulaska u ZP službenici Zavoda koriste po osnovu Zakona o kulturnim dobrima, bez da je istim utvrđeno pravo na službenu legitimaciju, što bi im omogućilo neometan pristup ZP. U Zakonu su propisani pravo i obaveza Zavoda da vrši praćenje stanja i ocjena očuvanosti i stepena ugroženosti objekata geonasljeđa, kao i stručnog nadzora na ZPD, ali nisu definisani indikatori ni procedure u praćenju stanja prirode, te promjenama kao posljedicama abiotičkih i biotičkih faktora.

Upravljanje vlasništvom u RS definisano je Zakonom o stvarnim pravima, a Zakon o šumama⁴⁰ jedan je od zakona kojim se pobliže definišu vlasništvo i način upravljanja šumama. Ukoliko ZPD, izuzev NP, obuhvata šumu i šumsko zemljište u svojini RS, MPŠV povjerava poslove upravljanja šumskim gazdinstvima u skladu sa Zakonom i Zakonom o šumama. Zakonom nije predviđeno da MPŠV može povjeriti poslove upravljanja ZPD u obuhvatu rijeka, tako da JU „PP Una“ tri godine poslije osnivanja nije obezbijedeno da upravlja PP „Una“, koji je u obuhvatu upravljačkih nadležnosti JU „Vode Srpske“.

Po Zakonu Pravilnik o unutrašnjem redu i čuvarskoj službi za NP donio je nadležni ministar. Navedeni pravni akt po Zakonu su dužni donijeti upravljači ZPD. Revizija je utvrdila da su navedeni pravilnik donijela dva od sedam upravljača ZPD.

3.1.2. Institucionalni okvir zaštite i očuvanja prirodnih dobara

Analizom poslovne dokumentacije⁴¹ u MPUGE kao ključni razlozi za nepotpuno sprovođenje pravnog okvira zaštite PD identifikovani su nedovoljni kapaciteti institucija odgovornih za pitanja zaštite i očuvanja PD i nedostatak vertikalne i horizontalne koordinacije između institucija. U nadležnim institucijama nedovoljni i neodgovarajući su ljudski resursi u smislu malog broja zaposlenih u odnosu na obim posla.

Provedenim intervjuima utvrđeno je da od deset upravljača obuhvaćenih revizijom četiri⁴² imaju donesene odgovarajuće pravilnike o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta ili sistematizovane poslove u postojećim pravilnicima vezane za zaštitu i očuvanje ZPD, od kojih nijedan nema popunjena sva mjesta predviđena navedenim pravilnicima. Od četiri upravljača sa usvojenim Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, kod dva upravljača⁴³ prisutan je dug proces organizovanja, koji se ogleda u nedostatku kadrova, kancelarijskog prostora, opreme itd. U navedenim ustanovama direktori su u funkciji vršioca dužnosti, a od osnivanja je proteklo oko tri ili četiri godine. U jednoj od tih ustanova učestala izmjena direktora u periodu 2018-2022. godina sa različitim načinima upravljanja, uz postojeće probleme, dodatno je otežala organizovanje poslova na zaštiti i očuvanju ZPD.

---

³⁸ Br. 6260/2017, Tentativna lista Unesko

³⁹ Odgovor ŠF na upit revizorskog tima

⁴⁰ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 75/08 i 60/13

⁴¹ Nacrt Strategije zaštite životne sredine Republike Srpske 2022–2032, februar 2022.

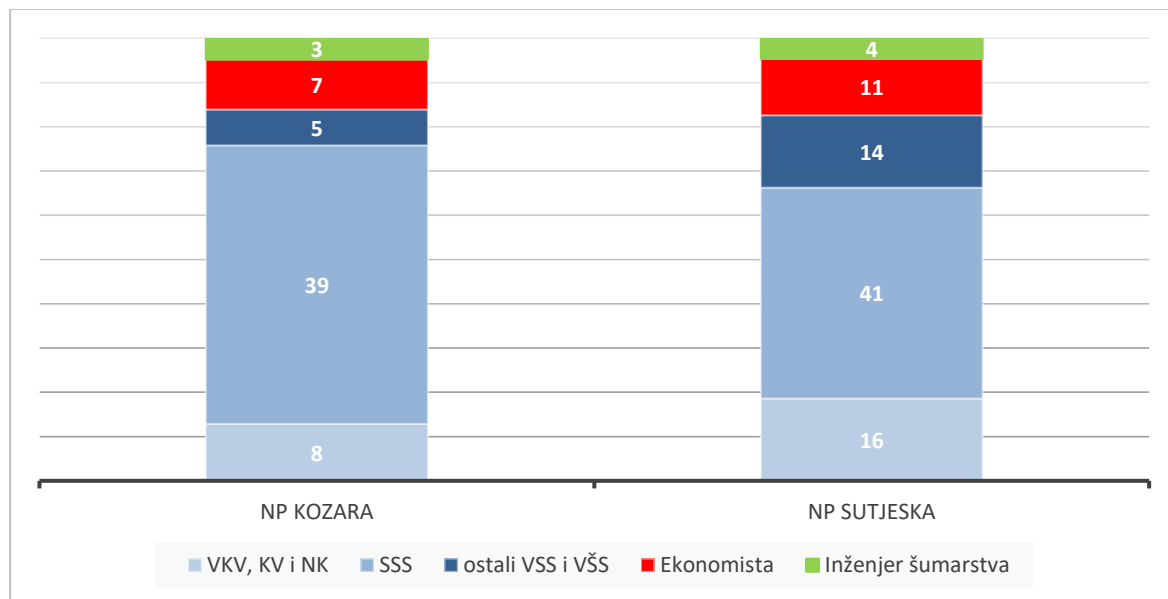
⁴² NP „Sutjeska“, NP „Drina“, ŠG „Gorica“, JU PP „Una“

⁴³ NP „Drina“ i PP „Una“

NP „Kozara“ nema usvojen Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta. U MPUGE ističu da pravilnici o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u NP ne pružaju dobru osnovu za efikasno obavljanje poslova na zaštiti PD, što potvrđuju u NP „Sutjeska“ i NP „Drina“ kada su u pitanju njihovi pravilnici.

Po izjavama stručnjaka angažovanih na poslovima zaštite u NP, osposobljenost zaposlenih na poslovima zaštite PD na veoma je niskom nivou, te ne postoje stručni kapaciteti za obavljanje djelatnosti koja je definisana Zakonom. Stručna usavršavanja organizovana su sporadično i nedovoljno u okviru određenih međunarodnih projekata.

Grafikon br. 2. Struktura zaposlenih u NP

Izvor: Evidencije NP

Iz grafikona je vidljiv nesklad unutar visokostručnog kadra, u smislu stručnog potencijala za ostvarivanje osnovnih ciljeva zaštite biodiverziteta u NP. Naime, u odnosu na ostali visokostručni kadar, evidentan je nedovoljan broj šumarskih inženjera. Uz to, šumarski inženjeri raspoređeni su na rukovodeća radna mjesta, te se njihov angažman uglavnom svodi na organizacione poslove, što ne ostavlja dovoljno prostora za rad na terenu u cilju zaštite PD.

U MPUGE, u okviru resora zaštite životne sredine, na poslovima zaštite PD angažovan je jedan izvršilac u stalnom radnom odnosu od 2010. godine, a jedan izvršilac angažovan je na određeno vrijeme od januara 2022. godine

Organizacioni i stručni kapaciteti za provođenje aktivnosti inventarizacije i monitoringa U RS nisu u dovoljnoj mjeri razvijeni. Takođe, ne postoje smjernice niti uputstva za provođenje navedenih aktivnosti, kao i uputstva za postupanje sa podacima o biološkoj raznovrsnosti.⁴⁴ U Studijama zaštite definisano je da poslove inventarizacije i monitoringa vrše ili organizuju upravljači. Osim što upravljači nemaju kvalifikovanu radnu snagu za provođenje navedenih aktivnosti, poslovi inventarizacije i monitoringa nisu ni sistematizovani. Od svih upravljača obuhvaćenih revizijom samo NP „Sutjeska“, ŠG „Gorica“ i PP „Una“, posjeduju sistematizovane poslove monitoringa, ali nemaju kadrove koji bi mogli provoditi navedene aktivnosti, kao što nemaju ni snimljeno nultto stanje biološke raznovrsnosti.

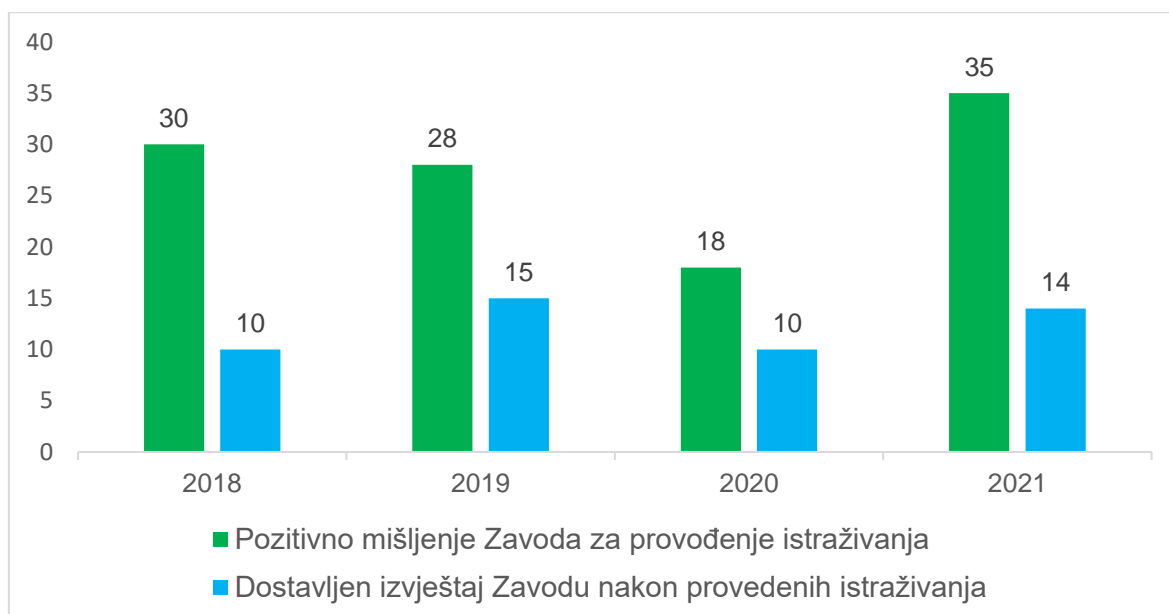
⁴⁴ Nacrt Strategije zaštite životne sredine Republike Srpske 2022–2032, februar 2022.

Tokom intervjua provedenih u institucijama obuhvaćenim revizijom i s nastavnim osobljem ŠF istaknuto je da je značajan problem predstavlja nedostatak stručnih lica koje bi moglo obavljati složenije poslove iz oblasti zaštite PD (u BiH trenutno nema ni 10 stručnjaka koji bi mogli samostalno obavljati inventarizaciju).⁴⁵ Provođenje inventarizacije i snimanje nultog stanja na terenu osnovna je pretpostavka, pored donošenja pojedinih propisa, za izradu kvalitetnih planova upravljanja PD.

Osim što u RS nije provedena potpuna inventarizacija i što je trenutno izražen nedovoljan kadrovski kapacitet neophodan za provođenje navedene aktivnosti, evidentan je i značajan problem „rasutosti radova“ zasnovanih na obavljenim naučnim istraživanjima. Već duži period PD u RS predmet su paralelnih istraživanja biologa, ekologa, šumara, urbanista, hidrologa i dr.⁴⁶ Primarni podaci proizašli iz tih radova rasuti su u nizu ličnih, javno dostupnih (ili nedostupnih) baza podataka, pri čemu su različito strukturisani i formatirani, što onemogućava njihovo objedinjavanje u jedinstvenu bazu podataka. ŠF raspolaže podacima o šumskim eko-sistemima, zemljištima i geologiji RS, ali je njihovo korišćenje ograničeno zbog sitne razmjere, te se, kao takvi, mogu koristiti samo u informativne svrhe, dok bi za potrebe detaljnijih analiza bilo neophodno napraviti potpuno kartiranje.⁴⁷

U revidiranom periodu izvršen je veliki broj naučnih istraživanja PD u RS, za koja je Zavod prethodno dao stručno mišljenje da provedene aktivnosti neće negativno uticati na biološku raznovrsnost područja na kome se istraživanje vrši. Na osnovu navedenog mišljenja upravljači s istraživačima nisu zaključivali ugovor s definisanim pravima i obavezama obje ugovorne strane (koji bi definisao i način dostavljanja podataka), kao i sa potencijalnim rizicima (ukoliko su prisutni) koje preuzimaju ugovorne strane.

Grafikon br. 3. Odobreni naučnoistraživački radovi i Zavodu dostavljeni izvještaji

Izvor: Evidencije Zavoda

⁴⁵ Slovačka je angažovala oko 400 stručnjaka za floru i izvršila potpunu inventarizaciju zemlje u roku od pet godina. Jedan od rezultata tog posla bila je Crvena lista Slovačke. U Crnoj Gori na kartiranju „Natura 2000“ područja 2017. godine počelo je da radi pet stručnjaka, da bi nakon pet godina edukacije imali 30 stručnjaka spremnih za samostalni rad na terenu.

⁴⁶ Intervju proveden na ŠF

⁴⁷ Odgovor ŠF na upit revizorskog tima

Iz grafikona je vidljiva velika zainteresovanost šire zajednice (111 istraživačkih timova iz 12 država) za provođenje istraživanja PD u RS, što je značajan i dostupan potencijal određenih podataka o biodiverzitetu u RS. Od ukupno izdatih pozitivnih mišljenja, samo 45% istraživača Zavodu je dostavilo izvještaje, i to u različitoj formi. Upravljači ne raspolažu evidencijama o provedenim istraživanjima na njihovim područjima, podaci iz dostavljenih izvještaja nisu korišćeni za popunjavanje određenih softverskih aplikacija Jedinog informacionog sistema ili baza podataka upravljača.

ŠF je sabrao i publikovao inventar vaskularne flore RS,⁴⁸ zasnovan na podacima publikovanim za više od 170 godina istraživanja flore i vegetacije BiH, što je bila stručna pretpostavka za uspostavljanje Informacionog sistema zaštite prirode Republike Srpske u 2018. godini. Navedeni informacioni sistem trenutno raspolaže podacima o vaskularnoj flori, zaštićenim područjima, te djelimično o zaštićenim vrstama.⁴⁹ Podaci iz naučne i stručne literature o vrstama i staništima većine drugih grupa organizama još uvijek nisu sistematizovani i digitalizovani. Zavod nema stručni kapacitet za vođenje i održavanje servera (pomoć im pruža ŠF), te je suočen sa problemom održivosti i razvoja navedenog sistema neophodnog za pohranjivanje, obradu i analizu podataka o PD. Od upravljača obuhvaćenih ovom revizijom samo podaci o izvršenoj djelimičnoj inventarizaciji flore (ŠF 2005) i faune (2013–2018) u NP „Kozara“ formatirani su u obliku eksel tabela. Ostali upravljači ne posjeduju formirane baze podataka vezane za floru i faunu u ZPD.

Provedenim intervjuima u MPUGE, Zavodu, ŠF kao i analizom poslovne dokumentacije identifikovana je nedovoljna razmjena informacija i znanja između naučne zajednice i donosilaca odluka, što je bitna pretpostavka zaštite i očuvanja PD. Prilikom donošenja pravne regulative iz oblasti zaštite PD, kao i provođenja aktivnosti na izradi Crvene knjige i uspostavljanju ekološke mreže nije obezbijeđena dovoljna podrška akademske zajednice.

Zaštita PD definisana je u mnogim zakonskim i podzakonskim aktima, naročito u sektorima ekologije, poljoprivrede, šumarstva, vodoprivrede, ribarstva, energetike, turizma i dr.), što zahtijeva međusektorsku povezanost i sinhronizovanost u cilju provođenja navedenih propisa. Provedena revizija pokazuje da je nedovoljna saradnja između nadležnih ministarstava, naročito između MPUGE i MPŠV, što utiče na efikasnost obavljanja aktivnosti u cilju zaštite PD. Osim pomenutih problema vezanih za utvrđivanje i praćenje stanja populacija svih zaštićenih divljih vrsta od strane Zavoda i provođenje Odluka Vlade RS o upravljanju PP „Una“, javnim ustanovama koje upravljaju NP nije obezbijeđena kontrola sječe šuma u privatnoj svojini u obuhvatu zaštićenog područja (aktivnost provode šumsko-privredna gazdinstva), niti je uspostavljena kontrola nad sanitarno-uzgojnim odstrelom divljači u okviru NP „Drina“ od strane javne ustanove. Iako je NS RS prenijela ovlaštenja upravljanja prirodnim i kulturnim dobrima u svojini Republike u NP na osnovane javne ustanove, MPŠV s pomenutim ustanovama redovno zaključuje ugovor o korišćenju ribarskog područja u obuhvatu upravljanja prirodnim dobrima od strane pomenutih ustanova. MPŠV je odobrilo izradu i primjenu šumsko-privrednih osnova (u daljem tekstu: ŠPO) za NP, iako je po Zakonu o nacionalnim parkovima u istim izričito zabranjena svaka sječa drveća osim sanitarne. MPUGE, kao resorno ministarstvo, nije dalo saglasnost za primjenu navedenog akta (ŠPO) na prostoru NP.

Aktivnosti Vlade RS u planiranju privrednih djelatnosti i realizaciji ključnih ciljeva i principa zaštite PD u prostornim planovima nisu bile međusobno usklađene. Na područjima bitnim za očuvanje PD (istraživanja od strane Zavoda, akademske zajednice i drugih institucija) odobrene su privredne aktivnosti koje nisu kompatibilne sa zaštitom navedenih dobara, što

---

⁴⁸ V. Stupar, Đ. Milanović i J. Brujić, „Vaskularna flora RS“

⁴⁹ Opisano je 191.287 prostornih podataka, koji se odnose na 3.697 viših biljaka na nivou vrste i podvrste, od kojih se 131 prvi put pominje na ovom prostoru, dok je 16 novih i za floru BiH.

je dovelo do narušavanja harmonizacije prirode i građenja, gubitka identifikovanog i uplanjenog biodiverziteta, te dodatne ugroženosti divljih biljnih i životinjskih vrsta.

Vlada RS je od 2006. godine na osnovu samoinicijativne ponude investitora odobrila koncesije za izgradnju jedne hidroelektrane i 31 male hidroakumulacije (u daljem tekstu MHA) u ZPD, (registrovanoj Emerald mreži i područjima „rezervisanim“ za pravnu zaštitu). Od navedenog broja u NP „Sutjeska“ i izdvojenim Emerald područjima (Gornji tok Neretve, Kanjon Ugra, Vrbas – Tijesno i Crna Rijeka),⁵⁰ kreiranim s ciljem zaštite najvažnijih prirodnih staništa, odobrene su koncesije za izgradnju 15 MHA (tri izgrađene) i jedne hidroelektrane (u izgradnji). Izgradnja MHA u NP proglašena je, od strane Vlade RS, višim interesom za RS, nisu uvažena negativna mišljenja Zavoda u vezi sa izgradnjom MHA na rijeci Neretvi, odobravana je gradnja bez obaveze izrade Studije uticaja na životnu sredinu, itd. Nije obezbijedena zaštita PD na način definisan Zakonom i planskim dokumentima, kao ni primjena preuzetih obaveza po zaključenim međunarodnim ugovorima i prihvaćenim konvencijama.⁵¹ Dodjelom koncesija po ovakvom postupku izostalo je učešće zainteresovanih strana u određenim fazama administrativnog postupka bitnog za zaštitu PD, što je proizvelo pokretanje mnogih tužbi pred domaćim sudovima, kao i žalbi Sekretarijatu energetske zajednice i Bernske konvencije. Po tužbama nadležni sudovi poništili su određene upravne akte MPUGE, kao i druga akta.⁵² Mnoge aktivnosti na zaštiti PD u obuhvatu datih koncesija ostale su nerealizovane.

Planovi i programi upravljanja doneseni su za jedanaest od trideset dva ZPD. Zbog nepotpune inventarizacije došlo je da većina donesenih planova upravljanja ne može poslužiti kao dobra osnova za efikasnu zaštitu divljih vrsta i staništa u ZPD. Nedostaci navedenih planova ogledaju se u uopštenim ciljevima zaštite, a izostaju i realno definisani resursi za realizaciju tih ciljeva. Za NP „Sutjeska“ još nije donesen prostorni plan, niti su određene zone i režimi zaštite. Takođe, nije donesen ni Prostorni plan za NP „Drina“, kao ni zoning planovi za većinu ZP.

3.2. Uspostavljanje i upravljanje zaštićenim prirodnim dobrima

3.2.1. Uspostavljanje zaštićenih područja

Neadekvatna sinhronizacija aktivnosti razvoja privrede i zaštite PD, nedovoljna institucionalna saradnja uticali su na to da je u dužem vremenskom periodu došlo do neefikasnog korištenja resursa bez postizanja očekivanih rezultata u cilju širenja mreže ZPD. Zavod od 2007. godine, u saradnji sa ŠF i ostalim institucijama, udruženjima i spoljnim saradnicima, provodi aktivnosti na izradi studija zaštite u cilju širenja mreže ZPD, koje nisu rezultirale pravnom zaštitom na petnaest od dvadeset devet istraživanih PD. Kod svih 15 područja izvršeno je terensko istraživanje, od čega kod devet područja bile su završene i Studije zaštite.⁵³

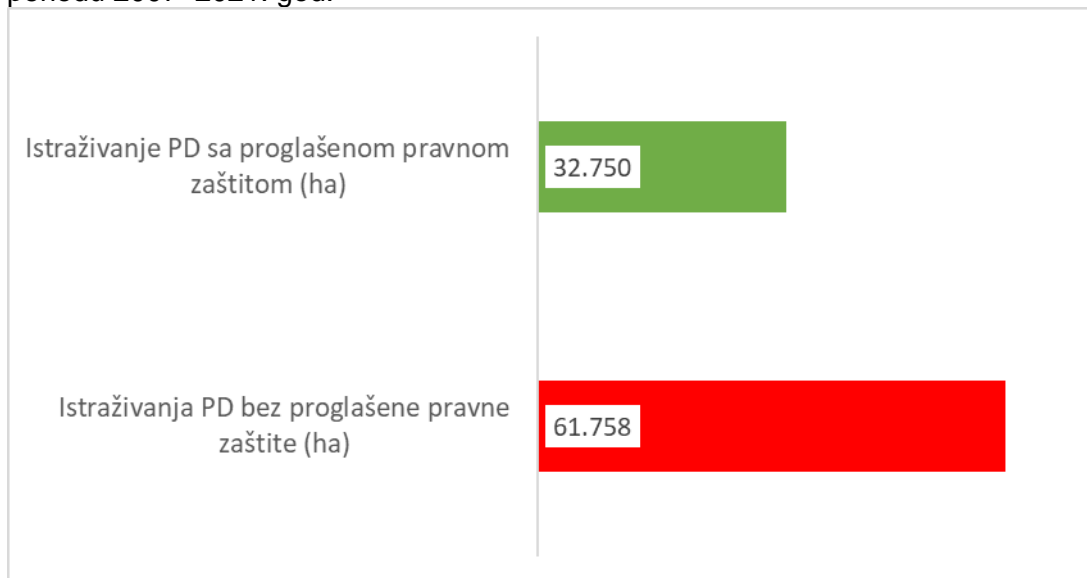
⁵⁰ Stalni komitet pri Bernskoj konvenciji, registarskog broja BA0000002, BA0000021, BA0000020, BA0000022, zaštita vrsta i staništa od interesa za zajednicu (Bernska konvencija)

⁵¹ BiH je članica Energetske zajednice osnovane 2005. od strane EU i zemalja Jugoistočne Evrope koja u sebi, kao neprikosnovene, sadrži i propise o zaštiti staništa i divljih vrsta bitnih za zajednicu.

⁵² Presuda o poništenju Rješenja o opštem interesu za izgradnju MHE NP „Sutjeska“; Presuda o poništenju Rješenja o oslobađanju od obaveze izrade Studije uticaja za izgradnju MHE Gornji tok Neretve i Vrhovinska rijeka; Presuda o poništenju Ekološke dozvole za izgradnju MHE „Vrhovinska“.

⁵³ Prilog 4. Aktivnosti Zavoda i drugih institucija na zaštiti PD

Grafikon br. 4. Odnos površina na kojima su vršena istraživanja u cilju pravne zaštite u periodu 2007–2021. god.

Izvor: Upitnik Zavoda i intervju ŠF

Iz grafikona se uočava da su istraživačke aktivnosti u cilju širenja mreže ZPD provedene u periodu 2007–2021. rezultirale zakonskom zaštitom PD na oko 1/3 površine ukupno provedenih istraživanja. Uzrok odustajanju od proglašenja zaštite PD osim izgradnje MHA, bili su i neuređenost imovinsko-pravnih odnosa, kao i neusklađenost razvoja turizma i zaštite PD.

Razvoj turizma i zaštita većine kategorisanih PD po IUCN standardu definisani su kao neodvojive aktivnosti, kao i u Strategiji razvoja turizma u Republici Srpskoj 2010–2020. godine, PD se definišu kao osnovna snaga razvoja turizma RS. Vlada RS proglasila je dio Klekovače područjem od posebnog interesa za RS i 2013. godine dodijelila je koncesiju za izgradnju projekta zimskog turističkog centra, uprkos stavu akademske zajednice, zbog plana upravljanja područjem, koji nije pomirio razvoj turizma i zaštitu PD. Investitor devet godina od davanja koncesije nije uveden u posjed, što ŠG „Oštrelj“ Drinić dovodi u dilemu kako dalje upravljati PD koje je pod koncesijom.

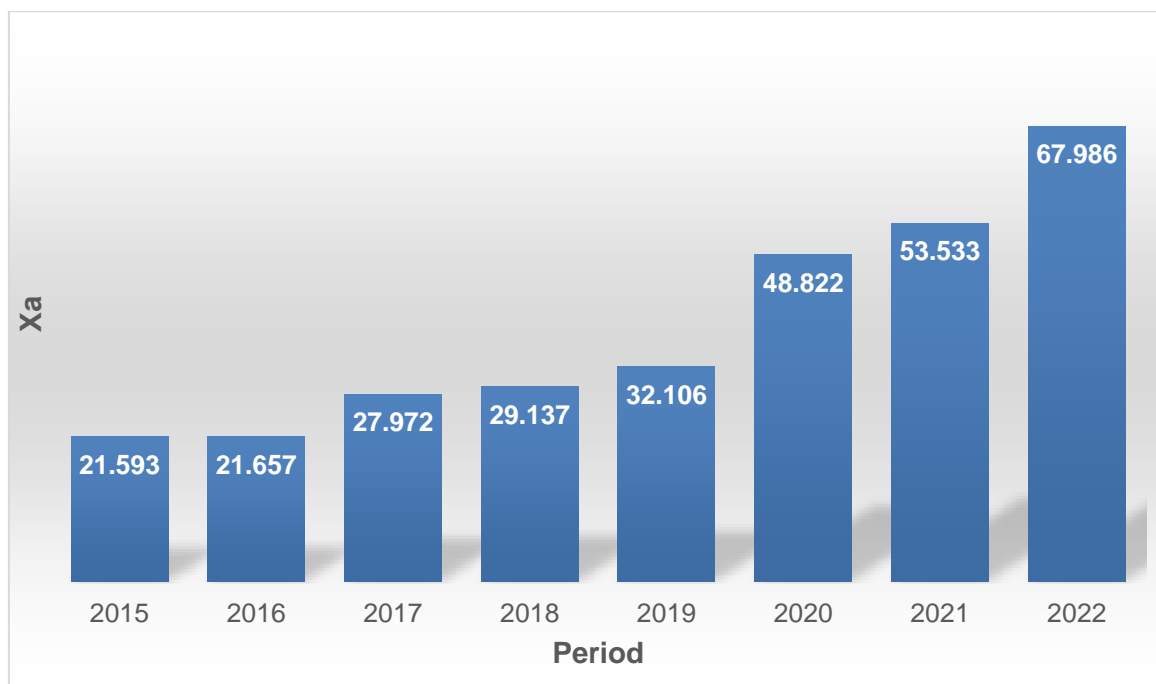
Ramsarskom konvencijom, područje „Bardača“, proglašeno je i upisano 2007. godine pod brojem 1658 na listu močvarnih područja od globalnog značaja, do danas nije zaštićeno po domaćoj pravnoj regulativi. Stanje prirode na Bardači Zavod prati u kontinuitetu od 2004. godine, utvrđujući stanje staništa i populacija ovog kompleksa. Aktivnosti na uspostavljanju pravne zaštite navedenog područja, u različitim obuhvatima i nazivima, provođene su u kontinuitetu od 2007. do 2017. godine, kada su okončane Zaključkom Vlade RS o obustavljanju postupka proglašenja prethodne zaštite navedenog područja kao zaštićenog kulturnog pejzaža. U posljednjem izvještaju Zavoda koji je podnesen MPUGE, po osnovu provedenog monitoringa područja (2021. godine), konstatovan je određeni stepen degradacije staništa od značaja za ptice, prije svega vodenih površina i prateće vegetacije. Navodi se da je od 11 ribnjaka samo Rakitovac ispunjen vodom, dok je ribnjak Sinjak, koji je do 2021. godine bio ispunjen vodom – isušen. Primjetna je degradacija i obalne vegetacije i ade (značajnih za gniježđenje) u ribnjaku Rakitovac. Po izjavama odgovornih u institucijama obuhvaćenim ovom revizijom, Vlada RS odustala je od zaštite navedenog ramsarskog područja.

Stupanjem na snagu Izmjene i dopune Prostornog plana RS 2015. godine u RS bilo je zaštićeno 17 područja na površini od 21.593 ha (manje od 1% teritorije RS), od čega su NP

(naslijeđena pravna zaštita od SR BiH) zauzimali 96% tih površina. Navedenim planskim dokumentom projektovano je širenje mreže ZPD na 130 novih područja na površini od 459.035 ha, što čini obuhvat od 18% teritorije RS.

Grafikon br. 5. Širenje mreže ZPD RS u periodu 2015–2022. god.

Izvor: Poslovna dokumentacija Zavoda

U periodu 2016–2022. godine ukupno je zaštićeno 15 PD na površini od 46.329 ha, što predstavlja 10% planiranog proširenja mreže ZPD u periodu 2016–2025. god. Nedostatak vlastitih izvora finansiranja, uz već pomenute uzroke nastalih konflikata u prirodi, jedan je od glavnih uzroka nedovoljnog širenja mreže ZPD. Pored svih naprijed navedenih nedostataka, evidentno je i značajno poboljšanje trenda u širenju mreže ZPD.

Podaci Prostornog plana RS o 61 području potencijalne mreže „Natura 2000“ na površini od 331.126 ha (13% teritorije RS) rezultat su provođenja projekta Podrška provođenju Direktive o pticama i Direktive o staništima u Bosni i Hercegovini tokom 2013–2015. godine. Aktivnosti na uspostavljanju mreže „Natura 2000“ u BiH finansirala je međunarodna zajednica putem četiri povezana projekta u periodu 2007–2015,⁵⁴ a nosilac posla iz RS bio je nastavni kadar ŠF sa Katedre za silvioekologiju. Iz pregleda projekata jasno se uočava da je u početku postojao kontinuitet aktivnosti u procesu uspostavljanja „Natura 2000“ mreže u BiH, te da su navedene aktivnosti u posljednjih sedam godina potpuno obustavljene.

U pomenutim projektima urađena je naučna i stručna osnova za dalji rad u vezi sa „Natura 2000“ mrežom, kreirane su referentne liste tipova staništa i vrsta značajnih za zaštitu na teritoriji EU, a prisutne su u BiH (236 vrsta i 61 tip staništa). S obzirom na to da prijedlog nije baziran na terenskim istraživanjima, već isključivo na podacima iz literature, te da više od 10 tipova staništa nije prešlo ni neophodan donji prag pokrivenosti prijedlogom ove

⁵⁴ WWF Living Neretva, 2007. god.

WWF Europe's Living Heart Project: faza 1, 2008. god.

WWF Europe's Living Heart Project: faze 2–4, 2009–2011. god.

Podrška provođenju Direktive o pticama i Direktive o staništima u Bosni i Hercegovini: 2013–2015. god.

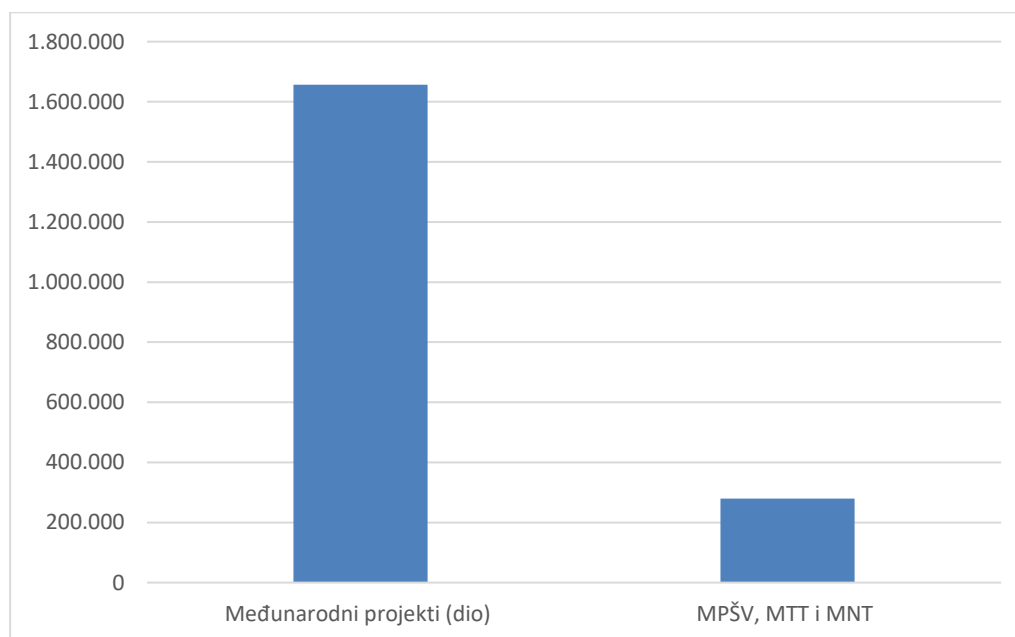
mreže, on se ne može smatrati relevantnim, već čini samo prijedlog – polaznu osnovu za dalji sistematski rad.⁵⁵

Stalni komitet pri Bernskoj konvenciji u decembru 2011. godine zvanično je nominovao područja predložena od strane BiH za pridruženje Emerald mreži zemalja koje nisu članice EU. BiH je kandidovala ukupno 29 područja na površini od 250.455 hektara. Od tog broja, potpuno ili djelimično na teritoriji RS nalazi se 17 područja na površini od 148.872 ha (6% teritorije RS). Navedena mreža nije obuhvaćena Prostornim planom RS.

Aktivnosti na uspostavljanju Emerald i mreže „Natura 2000“, u cilju identifikacije i zaštite vrsta i staništa flore i faune, finansirane su sredstvima međunarodne zajednice. Planovi upravljanja za većinu ZPD, uspostavljanje jedinstvenog informacionog sistema, kao i aktivnosti istraživanja sa izradom studija zaštite na 77% površina ZPD u RS od 2016. godine takođe su finansirani sredstvima iz međunarodnih projekata. U periodu 2017–2021. Vlada RS odobrila je implementaciju četiri međunarodna projekta podrške zaštiti i očuvanju PD u RS u vrijednosti od 10.173.137 Eur i 1.397.260 USD.⁵⁶

MPUGE ne raspolaže jedinstvenom evidencijom o implementaciji na zaštiti PD u RS po osnovu provedenih međunarodnih projekata. Ako se uporedi učešće RS u međunarodnim projektima na nivou BiH, uočava se da navedeni potencijal nije adekvatno iskorišćen.

Grafikon br. 6. Odnos domaćih i ino sredstava finansiranja aktivnosti na zaštiti PD u periodu 2018–2021. godine u KM

Izvod: MPUGE, MPŠV, MTT i Zavod

Dio sredstava po navedenim projektima realizovan u NP „Sutjeska“ i Zavodu u navedenom periodu veći je za 5,5 puta od sredstava koja su navedena tri ministarstva izdvojila za zaštitu PD. MPUGE, kao resorno ministarstvo, do momenta kontrole za poslove zaštite PD nije uopšte izdvajalo sredstva za zaštitu PD. Finansiranje poslova na zaštiti PD vršeno je iz sredstava posebnih namjena za šume.⁵⁷ Od ukupno izdvojenih sredstava za proširenu reprodukciju šuma manje od 1% izdvojeno je za zaštitu i očuvanje PD.

⁵⁵ Odgovor ŠF na upit revizorskog tima

⁵⁶ Prilog br. 5. Međunarodni projekti

⁵⁷ Prilog br. 6. Raspodjela sredstava posebnih namjena za šume

Osim navedenih izvora finansiranja, postoji i obaveza JLS na čijoj se teritoriji nalazi ZPD da dio sredstava koja korisnik šuma plaća kao nadoknadu za razvoj nerazvijenih dijelova JLS⁵⁸ izdvoji za održivi razvoj zaštićenih područja. MPUGE ne raspolaže podacima koji su dio sredstava JLS izdvajale za ZPD u prethodnom periodu, osim podatka da je od ukupno 25 JLS, njih 13 u budžetima planiralo finansiranje ZPD u 2020. godini. Tokom provođenja ove revizije putem MPUGE su za 2020. i 2021. godinu prikupljeni podaci o dobijenim i izdvojenim sredstvima od strane 21 JLS koje su imale obavezu finansiranja upravljača na svojim područjima po navedenom osnovu.

Tabela br. 1: Dobijena i doznačena sredstva upravljačima

	Sredstva dobijena od ŠG	Doznačeno upravljačima ZPD	Sredstva dobijena od ŠG	Doznačeno upravljačima ZPD
	2020		2021	
Ukupno JLS	21	6	21	9
Iznos sredstava u KM	9.065.337	163.256	11.425.012	164.799

Izvor: Evidencije JPŠ „Šume RS“ i JLS

Iz tabele je vidljivo da je manji dio JLS finansirao upravljače ZPD na svojim teritorijama iz sredstava dobijenih po gorenavedenom osnovu. Upravljačima je doznačeno 1,6% ukupno dobijenih sredstava, od čega se polovina odnosi na Opštinu Srebrenica, a izdvojena su za finansiranje NP „Drina“. Podaci o finansiranju aktivnosti na zaštiti PD iz navedenih domaćih izvora, prikazani u prethodnoj tabeli i prilogu br. 6, ukazuju da PD nemaju potreban nivo zaštite, propisan Zakonom.

Primjeri iz okruženja ukazuju na drugačiju praksu kada je u pitanju finansiranje aktivnosti na zaštiti i očuvanju PD. Kroz nacionalne programe i pretpriступne fondove Republika Hrvatska je u izradu mreže „Natura 2000“ izdvojila oko 20 miliona evra, dok Republika Crna Gora za poslove inventarizacije duži period iz budžeta godišnje izdvaja oko 200.000 evra.⁵⁹

3.2.2. Upravljanje zaštićenim prirodnim dobrima

Prvi korak u upravljanju ZPD jeste uspostavljanje katastra nepokretnosti i obilježavanje zona i granica zaštićenih područja. Katastar nepokretnosti uspostavljen je u dva od deset zaštićenih područja.⁶⁰ U listu nepokretnosti u Prašumskom rezervatu „Janj“, nisu upisana propisana ograničenja, mjere zaštite ili mjere zabrane. Prema smjernicama UNESCO, Prašumski rezervat „Janj“ izdvojen je kao posebna katastarska čestica sa dvije tampon-zone. Proces je pokrenut prije tri godine i u proceduri je izmjena Odluke o zaštiti u dijelu koji se odnosi na novoformirane katastarske čestice. Obilježavanje granica na terenu izvršeno je u tri od deset zaštićenih područja.⁶¹

Neriješeni imovinsko-pravni odnosi zabilježeni su kod osam upravljača. Navedeni problem naročito je izražen kod četiri upravljača, a ogleda se u sljedećem: nelegalnoj gradnji u prethodnom periodu,⁶² ugrožavanju zone zaštite Prašumskog rezervata „Janj“, koja se

⁵⁸ Zakon o šumama, „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 75/08 i 60/13

⁵⁹ Odgovor ŠF na upit revizorskog tima

⁶⁰ Prašumskom rezervatu „Janj“ i Park šuma „Jelića brdo“

⁶¹ NP „Kozara“ Prijedor, Prašumski rezervat „Janj“ Šipovo i Park-šuma „Jelića brdo“ Laktaši

⁶² PP „Una“

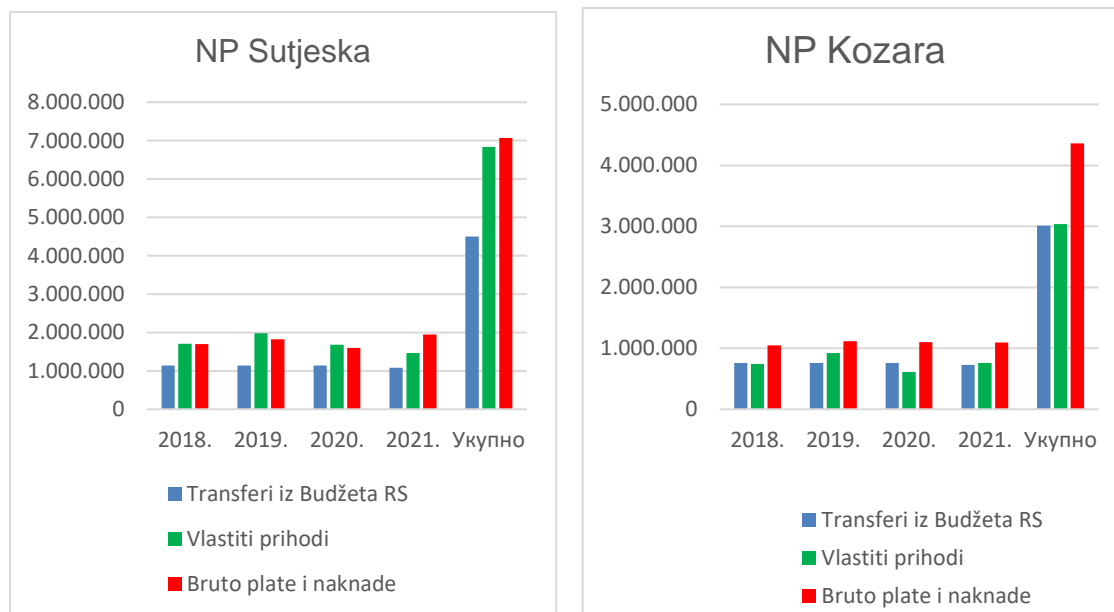
nalazi u Federaciji BiH, nepristupačnosti spomenicima prirode zbog privatnih posjeda,⁶³ kao i ugroženosti jednog spomenika prirode koji se nalazi u obuhvatu aktivnog kamenoloma. Odlaganje smeća na mjestima na kojima to nije dozvoljeno primjetno je u većini zaštićenih područja koja je posjetio revizorski tim, a naročito je izraženo u PP „Una“.

Planovi upravljanja doneseni su za šest od deset ZPD. Analizom poslovne dokumentacije i provedenim intervjuima kod upravljača, utvrđeno je da je realizacija strateških ciljeva u oblasti zaštite i očuvanja PD neznatna. Osim nedostatka odgovarajućeg kadra sa potrebnim znanjem i vještinama, nedostatak stabilnih izvora finansiranja jedan je od osnovnih uzroka neprovođenja planiranih aktivnosti na zaštiti i očuvanju prirode u ZPD.

Redovan izvor finansiranja uspostavljen je kod pola upravljača iz uzorka, od čega je za dva upravljača obezbijeđeno isključivo finansiranje bruto plata zaposlenih na poslovima zaštite i očuvanja prirode u ZPD. U okviru ŠG „Gorica“ formirana je Jedinica za zaštitu i očuvanje Prašumskog rezervata „Janj“. U planovima poslovanja i smjernicama odobrenim od JPŠ „Šume RS“ nije definisana mogućnost izdvajanja sredstava za ovu jedinicu, te se bruto plate zaposlenih finansiraju iz sredstava namijenjenih za rad drugih sektora ili radnih procesa u navedenom gazdinstvu.

Redovno finansiranje NP obezbijeđeno je iz budžeta RS (mjesečni transferi namijenjeni za finansiranje plata zaposlenih), od izvršene sanitarne sječe šume i u dva NP prihodima od turizma (ulaznice, posjete muzeju, ugostiteljske usluge, usluge vodiča, naknade za lov i dr.).

Grafikon br. 7. Odnos vlastitih i prihoda od transfera iz Budžeta RS u KM

Izvor: Finansijska dokumentacija NP

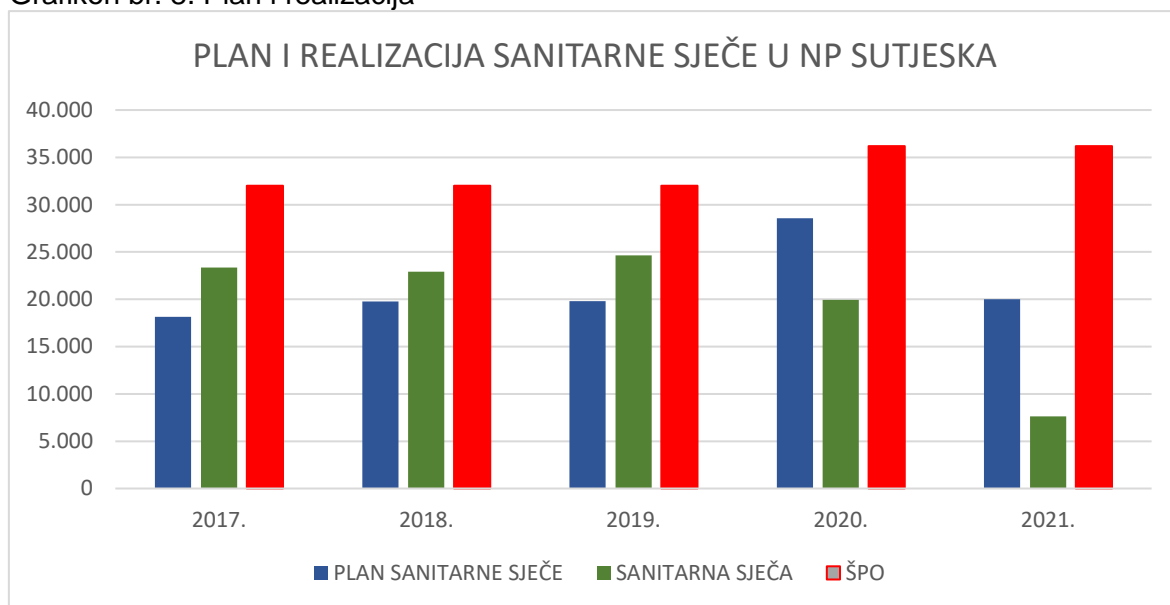
Iz grafikona je vidljivo da sredstva transfera iz Budžeta RS ne obezbjeđuju pokrivenost rashoda bruto plata i naknada u NP (pokrivenost 63% i 69%). Veći vlastiti prihodi od doznačenih transfera iz Budžeta RS u NP „Sutjeska“ rezultat su pružanja turističko-ugostiteljskih usluga. Navedeni potencijal u NP „Sutjeska“ karakterišu neadaptirani smještajni kapaciteti, što utiče na kvalitet i cijenu ponude, povećane troškove održavanja i na profitabilnost navedene djelatnosti. NP „Kozara“ ne raspolaže smještajnim kapacitetima, tako da prihodi od prodatih ulaznica čine preko 90% prihoda turizma. Iako su cijene ulaznica za posjetioce NP „Kozara“ bile znatno niže u odnosu na NP „Sutjeska“, prihod po ovom

⁶³ Pavlova pećina u Trebinju i pećina Ljubačevo u Banjaluci

osnovu u periodu 2018–2020. bio je veći za oko 4,5 puta. U strukturi vlastitih prihoda u NP najznačajniji dio čine prihodi od sanitarne sječe. U NP „Kozara“ prihodi sanitarne sječe u strukturi vlastitih prihoda u revidiranom periodu učestvuju sa 84%, dok je u NP „Sutjeska“ učešće navedenog prihoda niže i iznosi 52%.

Planiranje sanitarnih sječa zasniva se na uvidu nadzornika u trenutno stanje i količinu prelomljenih, izvaljenih, oboljelih i suvih stabala, u cilju sprečavanja širenja bolesti i štetočina, te očuvanja zdravstvenog stanja, vitalnosti i stabilnosti šumskih eko-sistema.⁶⁴ U godišnjim izvještajima o poslovanju i godišnjem obračunu NP (u daljem tekstu: Godišnji izvještaj NP) navodi se da je plan sanitarne sječe rađen na osnovu procentualnog učešća sortimenta po ŠPO 2005–2014. i 2020–2029. godine, a ne na osnovu podataka nadzornika sa terena.

Grafikon br. 8. Plan i realizacija

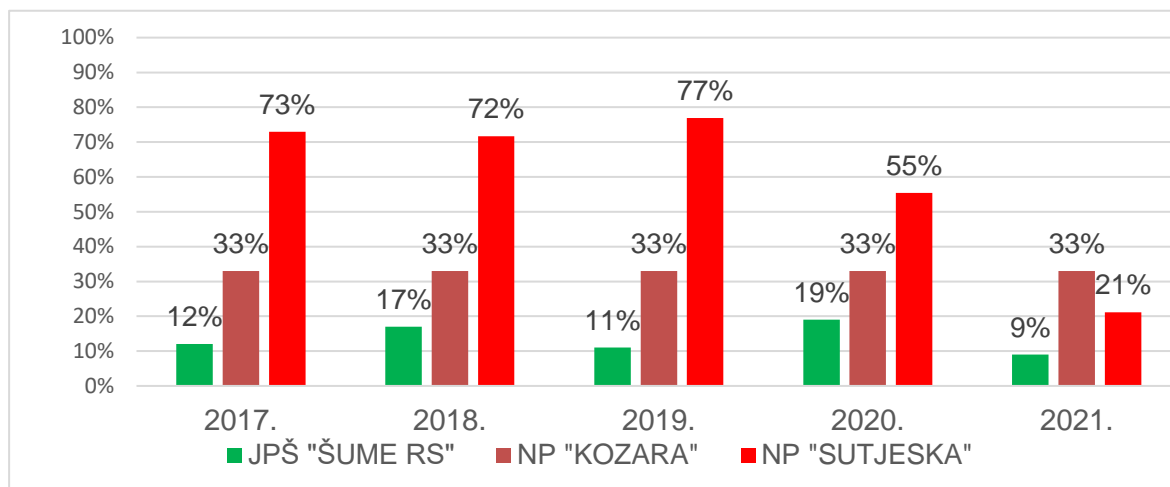
sanitarne sječe u NP „Sutjeska“ u m³

Izvor: Poslovna dokumentacija NP „Sutjeska“

Iz grafikona je vidljivo da se plan sječe drvnih sortimenata u NP „Sutjeska“ kretao između 57 i 79% u odnosu na ŠPO (važeću u periodu redovne sječe drveta u NP), dok se realizacija sanitarne sječe u prve tri godine kretala i do 77% u odnosu na navedenu ŠPO. Kontinuitet realizacija sanitarnih sječa u odnosu na ŠPO znatno je smanjen u 2020. i 2021. godini zbog pojave virusa Kovid-19. Plan sanitarne sječe u NP „Kozara“ u istom periodu kretao se u rasponu od 21 do 37% u odnosu na ŠPO iz prethodnog perioda, dok je pomenuti NP poslovao kao preduzeće i vršio redovnu sječu. Revizija se uvjerila da aktivnosti planiranja i realizacije sanitarnih sječa u NP „Kozara“ nisu zasnovane na stanju drvne mase utvrđenom od strane nadzornika, iako su poslovne knjige redovno vođene. NP „Sutjeska“ u periodu od 2017. do polovine 2021. godine nije vodio propisane poslovne knjige vezane za planiranje sanitarnih sječa.

⁶⁴ Zakon o šumama, „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 75/08 i 60/13

Grafikon br. 9. Uporedni podaci izvršenih sanitarnih (vanrednih sječa) u NP i JPŠ „Šume RS“ u odnosu na ŠPO

Izvor: Dokumentacija i evidencije u NP i JPŠ „Šume RS“

Priloženi grafikon, uz prethodno navedeno, jasno potvrđuje postojanje visokog rizika da se u NP ne vrši isključivo sanitarna sječa drvene mase. Odnos posjećene drvene mase u okviru sanitarne sječe u NP i dozvoljene redovne sječe po ŠPO u odnosu na iste pokazatelje u JPŠ „Šume RS“ veći je u prosjeku 3–4,5 puta. Veoma je bitno istaći da je u NP „Sutjeska“ vršena sječa u malom broju odjela (oko tri puta manje u odnosu na NP „Kozara“), tako da se do 2020. godine po određenim odjelima sjeklo više drvene mase od dozvoljene sječe po ŠPO.

Provedenim intervjuima utvrđeno je da je od svih ZPD do sada samo u PP „Orjen“, zaštićenom staništu „Tišina“ i NP „Kozara“ izvršeno djelimično inventarisanje flore i faune, što može biti dobra osnova za početak efikasnog upravljanja navedenim ZPD. Već smo konstatovali da je NP „Kozara“ jedini upravljač koji ima formiranu bazu sa određenim literaturnim podacima o 936 vrsta flore i 406 vrsta faune u vidu eksel tabela. Takođe, određena vrsta monitoringa vršena je samo u NP „Kozara“ na vrlo malom uzorku flore i faune (vršio ju je manji broj nadzornika). Vodič za monitoring sadrži 72 ugrožene vrste flore i faune i kreiran je prema međunarodnim standardima i praksama u regionu (nedostatak Crvene liste). U NP nisu upoznati u vezi sa postojanjem Uredbe o zaštićenim i strogo zaštićenim vrstama, tako da istu nisu ni primjenjivali. Provedenim inetrjuima utvrđeno je da nijedan upravljač iz uzorka do sada nije primjenjivao navedenu uredbu, osim što je uvrštena u dokumentu Program korišćenja ostalih šumskih proizvoda, koji je izradilo JPŠ „Šume RS“ i koji primjenjuju šumska gazdinstva.

Kontrola ulazaka posjetilaca u NP nije u potpunosti obezbijeđena. Kroz NP prolaze šumski putevi, koje koriste okolna šumska gazdinstva. Postojanje ovih puteva usložnjava sistem kontrole ulaska u NP i narušava navedene eko-sisteme. To se naročito odnosi na put koji u dužini od 12 km prolazi kroz prašumu „Perućica“ u NP „Sutjeska“ i koji nije prihvatljiv po standardima zaštite navedenog PD. Tokom terenskih obilazaka dva NP uočeno je da se kontrola ulaska lica i vozila vrši na četiri od osam puteva. Na svim naplatnim rampama ne postoje vidno istaknute bitne informacije o uslovima ulaska, kretanja i boravka posjetilaca u tom dijelu NP (obilježje NP, cjenovnik usluga, mape predjela sa stazama za kretanje i dr.).⁶⁵ NP „Drina“ još nije uspostavio kontrolu ulaska u zaštićeno područje, niti je donio cjenovnik usluga.

⁶⁵ Prilog br. 7. Fotografije sa terena – ulaz u NP

Korišćenje makadamskih puteva prisutno je i u prašumskim rezervatima „Janj“ i „Lom“, što nije u skladu sa režimom zaštite navedenih zaštićenih područja. Aktivnosti na projektovanju makadamskog puta izvan zone Prašumskog rezervata „Janj“ započete su 2021. godine.

Cjenovnik usluga u ZPD do sada je donesen i usvojen jedino u ŠG „Gorica“, za posjete u Prašumskom rezervatu „Janj“. Cjenovnici usluga u NP „Sutjeska“ i „Kozara“ doneseni su od strane direktora javnih ustanova. Iako se navedeni cjenovnici već godinama primjenjuju, još nisu usvojeni od strane MPUGE, što je obaveza iz Pravilnika o unutrašnjem redu u nacionalnom parku⁶⁶.

Na području NP prisutni su izraženi interesi za održavanje određenih manifestacija (festivali i moto-trke), koji predstavljaju rizične oblike turizma za zaštićena područja. Osim što su prisutni određeni rizici usljed većeg broja posjetilaca tokom održavanja festivala, nije ugovarana ni adekvatna nadoknada za korišćenje prostora NP sa organizatorom navedene manifestacije.

Analizom izvještaja o poslovanju i provedenim intervjuima u NP zapaženo je postojanje nekontrolisanog sakupljanja ljekovitog, jestivog i aromatičnog bilja i ostalih šumskih proizvoda, što bez dovoljnih saznanja upravljača o njihovom stanju, raspoloživosti, ugroženosti i statusu zaštićenosti dodatno usložnjava situaciju. Osim navedenog, prisutni su i krivolov, nedozvoljen izlov riba, upotreba nedozvoljene opreme i alata za ribolov, nedozvoljena sječa šume i slično. Kontrola sportskog ribolova nije vršena na način koji smanjuje rizik od izlova veće količine ribe od dozvoljenog, već je, kako ističu, bazirana na principu povjerenja.

Upravljači iz uzorka imaju organizovanu protivpožarnu službu, te većinom posjeduju osnovnu opremu za gašenje početnog požara. Međutim, upravljači nisu opremljeni za osmatranje i rano uočavanje požara, što, uz neprohodnost šuma za brzi pristup požarištu, znatno smanjuje šansu za brzo gašenje požara. Nepristupačnost i udaljenost šuma od sjedišta upravljača naročito je evidentna kod tri upravljača.⁶⁷ Prilikom terenskog obilaska pojedinih ZPD primjetni su tragovi loženja vatre na mjestima na kojim je takva aktivnost zabranjena.⁶⁸

3.3. Izvještavanje o stanju zaštite prirode, nadzor i praćenje provođenja propisa i aktivnosti na zaštiti prirodnih dobara

3.3.1. Izvještavanje o stanju zaštite prirode

Izvještaje o sprovođenju plana upravljanja, sa evidencijama o praćenju stanja ZP i izvršenim radovima na konzervaciji, rekultivaciji, sanaciji, renaturalizaciji, revitalizaciji i drugim radovima na ZP, upravljači treba da podnose MPUGE do 15. marta tekuće godine za prethodnu godinu.⁶⁹

Grafikon 10. Odnos broja upravljača i podnesenih izvještaja

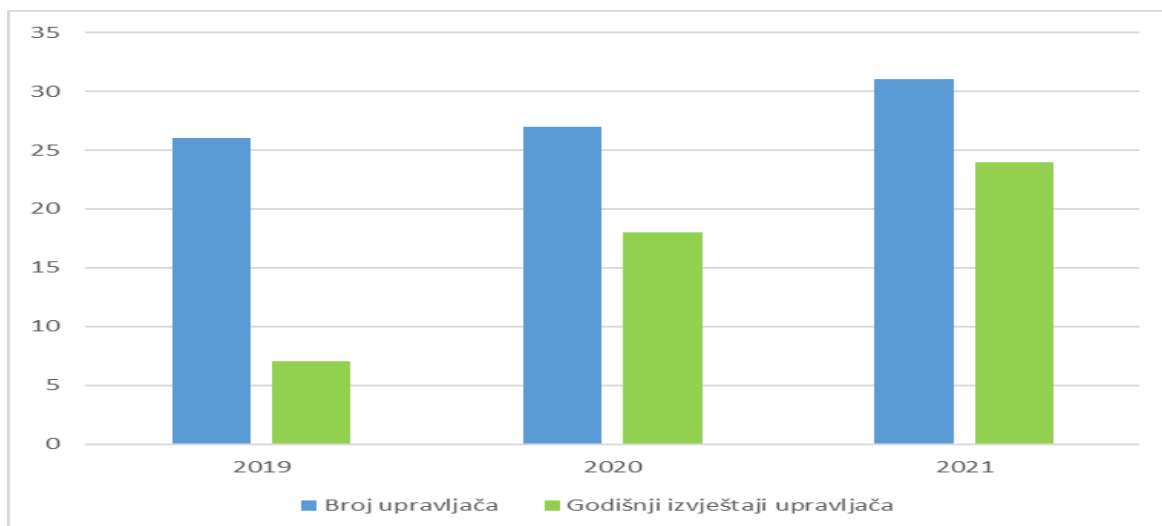
---

⁶⁶ Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 83/11

⁶⁷ „Centar za gazdovanje kršom“ Trebinje, ŠG „Gorica“ Šipovo, NP „Sutjeska“

⁶⁸ Prilog br. 8. Fotografije sa terena – loženje vatre u ZPD

⁶⁹ Pravilnik o sadržaju, utvrđivanju i načinu sprovođenja mjera upravljanja zaštićenim područjima („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 83/15)

Izvor: Poslovna dokumentacija Zavoda

Na inicijativu MPUGE (šalju dopis upravljačima), navedene izvještaje manji dio upravljača podnosi od 2020. godine. Primjetno je da su dostavljeni izvještaji različito formatirani, te da ne sadrže neophodne podatke o stanju geološke, biološke i pejzažne raznovrsnosti ZPD, kao ni analize o stepenu ugroženosti, faktorima ugrožavanja i o drugim problemima u zaštiti i očuvanju PD.⁷⁰

Izvještaji o poslovanju NP redovno su dostavljani Vladi RS. Navedeni izvještaji takođe nisu formatirani na taj način da prikažu sve relevantne činjenice potrebne za efikasno upravljanje PD. Uočene su različite forme izvještaja i različiti načini izvještavanja o istim pitanjima (sječa šume, posjete NP, cjenovnici o uslugama i njihova primjena, organizovani događaji, njihovi rezultati i rizici po zaštitu prirode itd.). Izvještaji sadrže opšte informacije o provedenim aktivnostima i realizaciji ciljeva iz Plana upravljanja. Ovi izvještaji po svom sadržaju i strukturi ne omogućavaju da se sagleda uspješnost provođenja planova upravljanja, kao ni stanje očuvanosti PD. Nije dokumentovano da su vršene analize navedenih izvještaja od strane Zavoda i MPUGE.

Zavod od 2020. godine izvještava MPUGE o stanju PD. Izvještaj Zavoda djelimično objedinjuje i podatke iz izvještaja koje MPUGE dostavljaju upravljači (osim NP). Navedeni izvještaj sadrži prikaz aktivnosti koje je Zavod provodio u okviru zaštite PD. U pojedinim dijelovima pomenutog izvještaja detaljno se elaboriraju podaci i informacije koji su donosiocima odluka poznati,⁷¹ dok istovremeno nedostaju veoma bitne informacije (kada je u pitanju Uredba o strogo zaštićenim i zaštićenim divljim vrstama, o kojoj Zavod izvještava, bitan podatak za MPUGE i Vladu RS bio bi koliko je navedena uredba primijenjena u prethodnom periodu, kao i podaci o evidentiranim problemima kod njene primjene). U dijelu izvještaja koji se odnosi na uvid u stanje ZPD samo za manji dio tih područja postoje podaci koji ukazuju na stanje očuvanosti, kao i stepen ugroženosti PD.⁷²

Po Zakonu JLS dužne su MPUGE podnositi izvještaje o stanju PD na svom području za period od dvije godine. Takođe i MPUGE u saradnji sa Zavodom i drugim stručnim i naučnim institucijama dužno je podnositi izvještaj o stanju PD NS RS jednom u dvije godine. Navedeni izvještaji do sada nisu pripremani ni podnošeni.

⁷⁰ Zavod, Izvještaj o stanju prirode u Republici Srpskoj za 2021. godinu

⁷¹ Uredba o strogo zaštićenim i zaštićenim divljim vrstama „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 65/20, Pravilnik o inventaru objekata geonasljeđa Republike Srpske „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 65/21

⁷² Spomenik prirode „Vaganska pećina“, Ramsarsko područje „Bardača“

3.3.2. Nadzor i praćenje provođenja propisa i aktivnosti na zaštiti prirodnih dobara

Provođenje stručnog nadzora na zaštiti PD, praćenje stanja i ocjenu očuvanosti PD Zavod realizuje kroz posmatranje manjeg broja ZPD u skladu sa raspoloživim informacijama (mediji, upravljači itd.) o problemima na terenu. Osnovna karakteristika navedenih aktivnosti jeste nedovoljnost informacija sa terena o većini posmatranih ZPD u smislu planiranja i načina provođenja stručnog nadzora, predmeta ispitivanja u ZPD i rezultata provedenih aktivnosti u smislu očuvanosti i elemenata ugroženosti, aktivnosti koje provodi upravljač na zaštiti posmatranih predmeta ispitivanja, kao i upravljaču date preporuke.

Tokom 2021. godine na teritorijama 13 JLS Zavod je izvršio obilazak 61 PD koja su bila pravno zaštićena prije 1992. godine od strane tadašnjeg Zemaljskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirodnih rijetkosti BiH. Tokom provedenih aktivnosti utvrđeno je da je 55 PD očuvano, dva PD više ne postoje, a četiri PD nisu pronađena.⁷³ Osim navedenog, Zavod je u okviru stručnog nadzora redovno odgovarao na sve dopise upravljača za davanje stručnog mišljenja po osnovu aktivnosti bitnih za zaštitu PD na njihovim područjima.

U revidiranom periodu Zavod je davao i stručna mišljenja uz propisivanje uslova zaštite prirode po projektima koji imaju ili mogu imati značajan uticaj na PD. Nisu vršeni obilasci ZPD za koja su davana određena mišljenja, niti je provjeravano provođenje preporuka i stručnih mišljenja. Primjetne su različite prakse Zavoda prilikom davanja stručnih mišljenja na aktivnosti privredne gradnje u područjima značajnim za zaštitu PD, u odnosu na planirane namjene prostora u obuhvatu dokumenta prostornog uređenja.

Inspekcijski nadzor u revidiranom periodu vršen je u NP od strane Republičke uprave za inspekcijske poslove RS. Pri tome je najzastupljenije kontrole vršio Sektor inspekcije za šumarstvo i lovstvo, a izostao je inspekcijski nadzor od strane ekoloških inspektora. Pregledom i analizom izvršenih inspekcijskih kontrola u ZPD evidentno je da primjena propisa iz oblasti zaštite PD nije adekvatno zastupljena.

Inspektori Republičke uprave za inspekcijske poslove (Sektor inspekcije za šumarstvo i lovstvo) izdali su u periodu 2017–2020. godine rješenja NP da pokrenu postupak izrade ŠPO kao osnovnog planskog dokumenta za gazdovanje šumama. Zakon o nacionalnim parkovima izričito zabranjuje svaku vrstu sječe na prostoru NP, osim sanitarne koja se ne planira i ne izvršava po navedenom planskom dokumentu kako u NP tako ni u šumskim gazdinstvima. Šumama i šumskim zemljištem u NP gazduje Javna ustanova u skladu sa Planom upravljanja i godišnjim Planom rada i poslovanja, što obezbjeđuje da se ostvaruju sve funkcije šuma utvrđene Zakonom i Zakonom o NP. Mišljenje MPŠV⁷⁴ dato NP „Kozara“ 2012. godine ovo jasno potvrđuje da NP nisu u obavezi donositi posebnu ŠPO, te je za sva pitanja gazdovanja šumama u obuhvatu NP nadležno resorno ministarstvo (MPUGE). ŠPO je izrađena u NP „Sutjeska“ u uslovima kada za područje pomenutog NP nisu bile utvrđene zone i režimi zaštite. Za izradu ŠPO izdvojeno je oko 350.000 KM i isti se ne mogu primjenjivati kao planski dokumenti gazdovanja šumama.

Uniformisanost nadzornika u NP vrši se u skladu sa Pravilnikom o službenoj legitimaciji, naoružanju i uniformi čuvara šuma koji je donio Ministar za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, umjesto da se primjenjuje Pravilnik o službenoj uniformi, legitimaciji i upotrebi službenog naoružanja službe nadzora u nacionalnim parkovima, koji je donio resorni ministar za NP u 2011. godini. Nisu identifikovani svi problemi u primjeni propisa o zaštiti PD, niti su pokrenute aktivnosti u cilju njihovog otklanjanja.

---

⁷³ „Veliki hrast Doboj“, „Grm bijele lijeske“ Nevesinje, „Gigantski hrast“ Trebinje, „Grčki bunar“ Trebinje

⁷⁴ Mišljenje MPŠV u vezi sa izradom ŠPO u NP „Kozara“ od 10.09.2012. godine

4. ZAKLJUČCI

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske provela je reviziju učinka na temu „Zaštita i očuvanje prirodnih dobara“, sa svrhom da ispita da li postojeći upravljački sistem zaštite prirodnih dobara i raspoloživi resursi obezbjeđuju očuvanje i unapređivanje biološke, geološke i pejzažne raznovrsnosti. Na osnovu prezentovanih nalaza revizija je donijela zaključke. Osnovni zaključak ove revizije učinka jeste sljedeći: **Aktivnosti na zaštiti prirodnih dobara ne provode se na način da u dovoljnoj mjeri obezbijede očuvanje i unapređivanje biološke, geološke i pejzažne raznovrsnosti.** U skladu s osnovnim zaključkom utvrđeni su i pojedinačni zaključci.

4.1. Pravna regulativa usljed izraženih ograničenja, ne obezbjeđuje efikasnu zaštitu prirodnih dobara.

Nalazi revizije pokazuju da osam godina od donošenja Zakona o zaštiti prirode nije izvršeno neophodno transponovanje dijela pravne tekovine Evropske unije u oblasti zaštite prirodnih dobara neophodnog za uspostavljanje Ekološke mreže, tj. područja od interesa za Republiku Srpsku i zajednicu „Natura 2000“. Osim što pravna regulativa nije kompletirana, identifikovani su i brojni pravni akti koji su međusobne neusklađeni, nedorečeni i neprimjenjivi, što utiče na efikasnost zaštite i očuvanja prirodnih dobara. Značajni pravni akti doneseni su bez prethodno provedenih terenskih istraživanja, što je bio jedan od uzroka navedenom stanju pravne regulative.

Strategija zaštite prirode Republike Srpske 2011–2017, koja je istekla prije pet godina, bez donesenog Akcionog plana nije mogla poslužiti kao dobar osnov za provođenje aktivnosti na zaštiti i očuvanju prirodnih dobara. Osim izraženih problema nekompletne i neusklađene pravne regulative, prisutne su i pojave neprimjenjivanja obavezujuće pravne regulative.

4.2. Uspostavljeni institucionalni okvir, uz evidentan nedostatak efikasne koordinacije, ne obezbjeđuje efikasno provođenje propisa i aktivnosti na zaštiti i očuvanju prirodnih dobara.

Nalazi revizije pokazuju da su, između ostalog, bitni razlozi za nepotpuno sprovođenje pravnog okvira zaštite prirodnih dobara nedovoljni kapaciteti institucija odgovornih za pitanja zaštite i očuvanja biodiverziteta i nedostatak vertikalne i horizontalne koordinacije između institucija. Izraženi su problemi u smislu nedostatka odgovarajućih pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, nedovoljnog broja zaposlenih, neadekvatne strukture, te nedostatka vještina zaposlenih na provođenju aktivnosti zaštite prirodnih dobara.

Izostala je i neophodna stručna podrška upravljačima. Za većinu zaštićenih područja nisu doneseni planovi upravljanja, prostorni i zoning planovi, niti je izvršen popis flore i faune, kao i tipova staništa zaštićenih područja. Nije izvršeno zoniranje za sva područja. Nedostatak stručnih kadrova za provođenje inventarizacije i monitoringa, kao osnovnih poslova na zaštiti prirode, znatno utiče na efikasno upravljanje zaštićenim područjima i uspostavljanje ekološke mreže. Osim navedenog, pojedinim upravljačima nije omogućeno da upravljaju florom i faunom unutar zaštićenog područja, tj. da vrše stručne poslove u domenu korišćenja resursa u privatnom vlasništvu.

Informacioni sistem o stanju i praćenju biološke raznovrsnosti i zaštite prirode u Republici Srpskoj nije u potpunosti uspostavljen. Osim što nedostaju podaci o stanju i promjenama prirodnih dobara, ni raspoloživi podaci iz objavljenih naučnoistraživačkih radova nisu adekvatno sabrani, sistematizovani ni uneseni u baze podataka. Nedostaci baza podataka

o stanju i promjenama prirodnih dobara naročito su izraženi kod upravljača zaštićenih područja.

Nedovoljna razmjena informacija i znanja između akademske zajednice i donosilaca odluka uticala je na efikasnost zaštite i očuvanja PD. Nije zaživjela koordinirana i kontinuirana institucionalna saradnja između odgovarajućih visokoškolskih ustanova i institucija Vlade Republike Srpske.

4.3. Uspostavljanje Ekološke mreže i širenje mreže zaštićenih područja nije vršeno u skladu sa prihvaćenim standardima i planskim dokumentima.

Nalazi revizije pokazuju da je, usljed brojnih uzroka, širenje mreže zaštićenih područja u posmatranom periodu bilo znatno ispod planiranog nivoa. Prirodna dobra nisu uživala posebnu zaštitu, propisanu zakonom, tako da je odobravana privredna izgradnja u područjima od važnosti za zajednicu, što je uticalo na uplanjeni biodiverzitet, te dodatnu ugroženost divljih biljnih i životinjskih vrsta. Mnoga područja na kojima su vršena istraživanja u cilju zaštite nisu pravno zaštićena usljed nastalih konflikata u prirodi. Izostalo je adekvatno učešće zainteresovanih strana u određenim fazama administrativnog postupka bitnog za zaštitu prirodnih dobara.

Aktivnosti na uspostavljanju Ekološke mreže ne provode se sistemski i kontinuirano. Još uvijek nisu definisana područja koja su od značaja za Republiku Srpsku, kao ni prirodni i vještački koridori. Međunarodno registrovana Emerald područja na teritoriji Republike Srpske nisu obuhvaćena Izmenama i dopunama prostornog plana Republike Srpske 2015-2025. godine, ili nekim drugim planskim dokumentom i navedena mreža odavno nije predmet značajnijeg interesovanja nadležnih institucija. Aktivnosti u procesu uspostavljanja „Natura 2000“ mreže od 2015. godine potpuno su obustavljene, a podaci o područjima navedene mreže u Prostornom planu ne mogu se smatrati relevantnim, pošto prijedlog područja nije baziran na terenskim istraživanjima.

Nije uspostavljen stabilan i trajan izvor finansiranja aktivnosti na zaštiti i očuvanju prirodnih dobara, što je jedan od ključnih razloga za nedostatak inventara prirodnih dobara i proglašene ekološke mreže sa planiranim zaštićenim područjima unutar nje. Osim što je evidentan nedostatak zaštićenih područja, za znatan dio upravljača područja sa proglašenom pravnom zaštitom nije obezbijeđeno finansiranje aktivnosti na njihovoj zaštiti i očuvanju. Postojeći izvori finansiranja na republičkom i lokalnom nivou nisu iskorišćeni u mjeri i na način koji može obezbijediti zaštitu prirodnih dobara.

4.4. Postojeći način upravljanja zaštićenim područjima ne obezbjeđuje efikasnu zaštitu, očuvanje i unapređivanje prirodnih dobara.

Nalazi revizije pokazuju da se u većini zaštićenih područja aktivnosti na zaštiti prirodnih dobara ne provode. U manjem dijelu navedenih područja u kojem se određene aktivnosti i provode one ne obezbjeđuju efikasnu zaštitu i očuvanje prirodnih dobara. Za većinu zaštićenih područja nije uspostavljen katastar nepokretnosti, niti su izvršena obilježavanja područja i zona zaštite na terenu, što je prvi korak u upravljanju zaštićenim prirodnim dobrima. Monitoring, kao osnovni mehanizam praćenja stanja očuvanosti prirode se ne provodi, zbog neprovedenog inventara biodiverziteta.

Sječa drveta u nacionalnim parkovima višestruko prevazilazi uobičajeni obim sanitarnih sječa, što je ozbiljan rizik za ostvarivanje svih funkcija šuma definisanih u Zakonu o nacionalnim parkovima i drugoj pravnoj regulativi o zaštiti prirode. Planiranje navedenih sječa nije vršeno na osnovu stanja šuma utvrđenog od strane nadzornika. Službene knjige o stanju prirodnih dobara i promjenama na njima ili nisu vođene ili nisu sadržavale relevantne podatke o stanju šuma i drugih prirodnih dobara.

Nije uspostavljena adekvatna kontrola ulaska i boravka u pojedinim zaštićenim područjima, pa je prisutno prekomjerno i nedozvoljeno korišćenje prirodnih dobara u navedenim područjima. Iako je uspostavljen sistem protivpožarne zaštite u zaštićenim područjima, nedostatak opreme za rano uočavanje požara znatno umanjuje efikasnost navedenog sistema.

Razvoj turizma, kao kompatibilne privredne djelatnosti, ne odvija se u skladu s potencijalom prirodnih dobara i pejzažnih ljepota zaštićenih područja. Istovremeno, prisutni su oblici turizma rizični za biodiverzitet, koji se organizuju u zaštićenim područjima bez adekvatne nadoknade. Cjenovnici usluga u nacionalnim parkovima, nisu odobreni od strane Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju.

4.5. Sistem izvještavanja ne obezbjeđuje potpun uvid o sprovođenju planova i programa upravljanja kao i u stanje prirodnih dobara.

Još nije u potpunosti ispunjena obaveza upravljača da izvještavaju Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju o sprovođenju plana upravljanja i stanju prirode. Dostavljeni izvještaji različito su formatirani i ne sadrže neophodne podatke o stanju, stepenu ugroženosti i faktorima ugrožavanja prirodnih dobara.

Izvještaji o poslovanju nacionalnih parkova redovno se dostavljaju Vladi Republike Srpske, ali po svom sadržaju i strukturi ne omogućavaju da se sagleda uspješnost provođenja planova upravljanja, kao ni stanje očuvanosti prirodnih dobara.

Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa u posljednje dvije godine izvještava Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju bez dovoljno podataka o stanju očuvanosti, kao i stepena ugroženosti prirodnih dobara. Jedinice lokalne samouprave do sada nisu podnosile izvještaje o stanju prirode Ministarstvu za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju, kao ni navedeno ministarstvo Narodnoj skupštini Republike Srpske, te ne postoji cjelovit uvid u stanje zaštite prirodnih dobara u Republici Srpskoj.

4.6. Postojeći sistem nadzora i praćenja nije u funkciji efikasne zaštite i očuvanja prirodnih dobara.

Praćenje stanja i ocjenu očuvanosti prirodnih dobara Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa provodio je u ograničenom obimu, bez jasnih planova i smjernica za obavljanje navedene aktivnosti. Uz to, nedostatak informacija sa terena, ograničeni resursi navedenog zavoda i nedovoljna institucionalna povezanost u vršenju poslova stručnog nadzora rezultirali su nepostojanjem cjelovitog uvida u stanje očuvanosti i stepen ugroženosti prirodnih dobara.

Inspekcijски nadzor u revidiranom periodu vršen je uz djelimičnu primjenu propisa iz oblasti zaštite PD. U potpunosti je izostao inspekcijски nadzor ekoloških inspektora.

Vršenje upravnog nadzora u revidiranom periodu nije obezbijedilo dosljednu primjenu donesenih propisa. Nisu identifikovani svi problemi u primjeni propisa o zaštiti prirodnih dobara, a za one koji su identifikovani nisu pokrenute aktivnosti u cilju njihovog otklanjanja. Neotklanjanje nastalih pravnih i institucionalnih konflikata, te dalje nepoštovanje donesenih propisa od strane nadležnih institucija dodatno utiče na efikasnost zaštite i očuvanja prirodnih dobara.

5. PREPORUKE

Na osnovu nalaza i zaključaka zasnovanih na relevantnim, pouzdanim i dovoljnim revizijskim dokazima kreirane su preporuke revizije učinka.

Preporuke se upućuju Vladi Republike Srpske, Ministarstvu za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju, Republičkom zavodu za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa, javnim ustanovama i drugim upravljačima i jedinicama lokalne samouprave. U cilju efikasnog funkcionisanja zaštite i očuvanja prirodnih dobara u Republici Srpskoj, potrebno je da Vlada Republike Srpske i Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju u koordinaciji sa drugim nadležnim ministarstvima i institucijama Republike Srpske:

5.1. Analizira postojeći pravni okvir i na osnovu rezultata analize pristupi preispitivanju, kompletiranju i usklađivanju pravne regulative kao bitne pretpotavke uspješnog upravljanja prirodnim dobrima.

Potrebno je da Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju u saradnji s drugim institucijama provede neophodne aktivnosti na transponovanju dijela pravne tekovine EU u oblasti zaštite prirodnih dobara neophodnog za uspostavljanje Ekološke mreže, tj. područja od interesa za Republiku Srpsku i zajednicu „Natura 2000“.

U cilju usklađivanja pravne regulative, potrebno je pripremiti izmjenu, dopunu ili izradu novih akata, te iste predložiti na usvajanje Vladi i Narodnoj skupštini Republike Srpske. U realizaciji navedenog potrebno je otkloniti i neusklađenosti i manjkavosti postojeće pravne regulative utvrđene nalazima ove revizije.

5.2. Preduzme aktivnosti na uspostavljanju i razvoju institucionalnog okvira koji obezbjeđuje efikasno provođenje propisa i aktivnosti na zaštiti i očuvanju prirodnih dobara.

U cilju provođenja neophodnih aktivnosti na zaštiti prirodnih dobara, potrebno je da Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju, sa Republičkim zavodom za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa i upravljačima, izradi analizu postojećih i plan potrebnih materijalnih i kadrovskih resursa u nadležnim institucijama, koji bi obuhvatio i plan obuke postojećih kadrova u cilju provođenja planiranih aktivnosti na zaštiti i očuvanju prirodnih dobara.

Neophodno je obezbijediti stalan izvor finansiranja u cilju uspostavljanja institucionalnog okvira koji obezbjeđuje efikasno provođenje aktivnosti na širenju mreže zaštićenih područja i efikasnom upravljanju istom, te na uspostavljanju i očuvanju Ekološke mreže.

Potrebno je da zaživi kontinuirana i efektivna institucionalna koordinacija s akademskom zajednicom, u cilju razmjene informacija i znanja neophodnih za donošenje nedostajuće pravne regulative, uspostavljanje Ekološke mreže i efikasno upravljanje zaštićenim područjima.

5.3. Uspostavi koordinaciju sa nadležnim institucijama u cilju efikasnog planiranja i provođenja aktivnosti na zaštiti prirodnih dobara.

Potrebno je da Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede obezbijedi efikasnu koordinaciju u cilju efikasnog provođenja aktivnosti na zaštiti prirodnih dobara. Efikasnija koordinacija, između ostalog, treba da obezbijedi:

- Potpuno provođenje Odluke o proglašenju Parka prirode „Una“, kao i drugih odluka Vlade Republike Srpske;
- Svim upravljačima da mogu upravljati florom i faunom u obuhvatu zaštićenih područja, kao i vršenje stručnih poslova u domenu korišćenja resursa u privatnom vlasništvu;
- Jedinstveno utvrđivanje i praćenje stanja populacija svih zaštićenih divljih vrsta od strane Republičkog zavoda za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa;
- Da se donošenje planskih akata, zoniranje zaštićenih područja i zaključivanje ugovora s javnim ustanovama nacionalnih parkova koji se tiču korišćenja prirodnih resursa u obuhvatu zaštićenog područja vrši isključivo na inicijativu ili po odobrenju resornog ministarstva;
- Da pomenute javne ustanove ne plaćaju nadoknade po osnovu korišćenja prirodnih resursa u obuhvatu nacionalnih parkova itd.

Neophodno je s Ministarstvom trgovine i turizma i Ministarstvom energetike i rudarstva koordinirati i uskladiti planiranje aktivnosti razvoja privrednih djelatnosti i zaštite prirodnih dobara u cilju izbjegavanja konflikta u prirodi. Neophodno je intenzivirati saradnju sa Ministarstvom trgovine i turizma i upravljačima zaštićenih područja u svrhu razvoja prihvatljivih oblika turizma u zaštićenim područjima, uz ograničavanje svakog oblika rizičnog turizma.

Neophodno je sa jedinicama lokalne samouprave uspostaviti komunikaciju i razmjenu informacija i znanja koja će obezbijediti donošenje pravovremenih i kvalitetnih odluka u cilju efikasnog upravljanja aktivnostima na zaštiti prirodnih dobara.

U saradnji sa institucijama Federacije Bosne i Hercegovine potrebno je omogućiti ostvarivanje ciljeva zaštite područja u zoni entitetskog razgraničenja. U sklopu navedenih aktivnosti neophodno je obezbijediti adekvatnu zaštitu bafer zone Prašumskog rezervata „Janj“ u zoni razgraničenja.

5.4. Organizuje kontinuirano provođenje aktivnosti na uspostavljanju ekološke mreže, širenje mreže zaštićenih područja i održivo upravljanje njima.

Potrebno je da MPUGE u saradnji sa Republičkim zavodom za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa i drugim institucijama započne aktivnosti na uspostavljanju Ekološke mreže. Putem Republičkog zavoda za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa, jedinica lokalne samouprave intenzivirati aktivnosti na širenju mreže zaštićenih područja u cilju realizacije planskih zadataka.

Potrebno je pokrenuti proces uspostavljanja mreže „Natura 2000“. Takođe, potrebno je aktivno učestvovati u kandidovanju projekata iz oblasti zaštite prirodnih dobara za finansiranje iz sredstava međunarodnih fondova. Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju treba da obezbijedi vođenje evidencija o raspodjeli, namjeni i iznosu sredstava dobijenih za provođenje aktivnosti zaštite i očuvanja prirode na prostoru Republike Srpske.

Potrebno je širiti mrežu zaštićenih područja i obezbijediti efikasno upravljanje navedenim područjima. Nužno je u potpunosti uspostaviti Informacioni sistem o stanju i praćenju biološke raznovrsnosti i zaštite prirode u Republici Srpskoj. Takođe, potrebno je obezbijediti i potpunu stručnu podršku upravljačima zaštićenih područja putem donošenja provodivih planova upravljanja za sva zaštićena područja, donošenja nedostajućih prostornih i zoning planov, definisanja zone zaštite u svim područjima, inventure flore i faune s potpuno definisanim staništima vrsta i provođenja obuke kadrova.

5.5. Propiše formu i način izvještavanja koji će obezbijediti cjelovit uvid u stanje i zaštitu prirodnih dobara.

Preporučuje se Ministarstvu za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju da propiše formu i način izvještavanja koji će obezbijediti potpun uvid u stanje i zaštitu prirodnih dobara. Neophodno je izvještaje strukturalno i sadržajno formatirati po nivoima izvještavanja, u cilju dobijanja relevantnih podataka i informacija.

Takođe, potrebno je vršiti redovne analize sadržaja izvještaja, te preduzimati neophodne mjere i postupke u cilju efikasne zaštite i očuvanja prirodnih dobara.

5.6. Provodi upravni nadzor, u cilju dosljedne primjene propisa iz oblasti zaštite prirodnih dobara.

Potrebno je da Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju kontinuirano provodi upravni nadzor te da obezbijedi adekvatnu primjenu propisa o zaštiti prirodnih dobara. Putem ovog nadzora potrebno je identifikovati konflikte nastale usljed neusklađenih propisa, neprovođenja propisa i provođenja aktivnosti suprotno donesenim propisima i prihvaćenim konvencijama. Takođe, potrebno je pokretati neophodne mjere i aktivnosti u cilju njihovog otklanjanja.

U cilju efikasnog funkcionisanja zaštite i očuvanja prirodnih dobara, potrebno je da Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa:

5.7. Organizuje i kontinuirano provodi aktivnosti stručnog nadzora i praćenja stanja prirodnih dobara.

Potrebno je da Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa provodi stručni nadzor, kao i da vrši kontinuirana praćenja stanja prirodnih dobara na osnovu donesenih planova i smjernica. Osim navedenog, neophodno je vršiti i uvid u realizaciju aktivnosti na zaštiti prirode po datim stručnim mišljenjima navedenog zavoda. Potrebno je pratiti uticaj turizma u zaštićenim područjima u odnosu na postavljene ciljeve zaštite prirodnih dobara, te pravovremeno identifikovati potencijalne rizike.

U cilju efikasnog funkcionisanja zaštite i očuvanja prirodnih dobara, potrebno je da:

5.8. Javne ustanove i Javno preduzeće šumarstva „Šume Republike Srpske“ preduzmu neophodne aktivnosti u cilju efikasnog upravljanja zaštićenim područjima.

Potrebno je da navedeni upravljači u saradnji sa Ministarstvom za prostorno uređenje, građevinu i ekologiju, Republičkim zavodom za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa i akademskom zajednicom u kontinuitetu provode neophodne aktivnosti, u cilju efikasne zaštite prirodnih dobara u zaštićenim područjima. U okviru navedenog, neophodno je:

- Preduzeti aktivnosti na uspostavljanju katastra nepokretnosti zaštićenih područja i obilježiti granice zaštićenih područja sa utvrđenim zonama i režimima zaštite;
- Uspostaviti unutrašnju organizaciju koja će omogućiti efikasnu zaštitu prirodnih dobara u zaštićenim područjima. Uspostaviti funkcionalne evidencije i baze podataka flore i faune i otpočeti sa određenim aktivnostima monitoringa;
- Obezbijediti aktivnu kontrolu ulazaka u zaštićena područja, a korišćenje prirodnih resursa u svesti u propisane okvire.

- Planiranje sanitarnih sječa šume i vođenje službenih evidencija o istim u nacionalnim parkovima vršiti po pravilima i principima šumarske struke;
- Razvoj turizma prilagoditi potencijalu prirodnih dobara poštujući propisane režime i ciljeve zaštite područja. Ograničiti organizovanje rizičnih oblika turizma u zaštićenim područjima;
- Predložiti cjenovnike usluga u nacionalnim parkovima na usvajanje resornom ministarstvu, a po usvajanju iste dosljedno primjenjivati.
- Uspostaviti koordinaciju sa jedinicama lokalne samouprave u cilju identifikovanja i razvijanja zajedničkih interesa;
- Izvještavati Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju o stanju i očuvanosti prirodnih dobara, provedenim aktivnostima, prisutnim rizicima.

5.9. Jedinice lokalne samouprave preduzmu neophodne aktivnosti u cilju širenja mreže zaštićenih područja i efikasnog upravljanja zaštićenim područjima.

Preporučuje se jedinicama lokalne samouprave da u saradnji sa Republičkim zavodom za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa i drugim nadležnim institucijama kontinuirano provode aktivnosti na identifikovanju i zaštiti prirodnih dobara na svojim područjima. U cilju efikasnog obavljanja neophodnih poslova na zaštiti prirodnih dobara, potrebno je između ostalog:

- Preduzeti aktivnosti na uspostavljanju katastra nepokretnosti zaštićenih područja i obilježiti granice zaštićenih područja sa utvrđenim zonama i režimima zaštite;
- U okviru postojećih kapaciteta lokalne uprave organizovati poslove zaštite prirodnih dobara sa jasno propisanim ulogama, nadležnostima i odgovornostima. Uspostaviti funkcionalne baze podataka o prirodnim dobrima na svojim područjima, te započeti sa aktivnostima monitoringa;
- Obezbijediti potrebna sredstva za provođenje aktivnosti na zaštiti prirodnih dobara. Finansirati zaštićena područja iz sredstava koja korisnik šuma plaća kao nadoknadu za razvoj nerazvijenih dijelova jedinica lokalne samouprave;
- Donijeti zoning planove i planove upravljanja za zaštićena područja (spomenik prirode i zaštićena dobra sa održivim korišćenjem prirodnih resursa). Takođe, obezbijediti i provođenje donesenih planova upravljanja;
- Obezbijediti adekvatan pristup te aktivnu kontrolu ulazaka u zaštićena područja u cilju sprečavanja šteta na prirodnim dobrima;
- Izvještavati Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju o stanju očuvanosti prirodnih dobara, provedenim aktivnostima na zaštiti, prisutnim rizicima.

Vođa revizorskog tima

Momir Crnjak, s.r.

6. PRILOZI UZ IZVJEŠTAJ

Prilog broj 1

Lista referenci – popis akata

1. Ustav Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 21/92, prečišćeni tekst 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05 i 48/11)
2. Zakon o Vladi Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 118/08)
3. Zakon o zaštiti prirode Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 20/14)
4. Zakon o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 71/12)
5. Zakon o republičkoj upravi („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 115/18, 111/21 i 56/22)
6. Zakon o lokalnoj samoupravi („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 97/16)
7. Zakon o šumama („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 75/08 i 60/13)
8. Zakon o uređenju prostora i građenju („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 40/13, 106/15, 03/16 i 84/19)
9. Zakon o nacionalnim parkovima („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 75/10)
10. Zakon o nacionalnom parku „Kozara“ (Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 124/12)
11. Zakon o nacionalnom parku „Sutjeska“ (Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 124/12)
12. Zakon o nacionalnom parku „Drina“ („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 63/17)
13. Zakon o turizmu („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 45/17)
14. Zakon o lovstvu (Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 60/09)
15. Zakon o ribarstvu („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 72/12)
16. Izmjene i dopune Prostornog plana RS do 2025. godine („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 15/15)
17. Strategije zaštite prirode Republike Srpske 2011–2017.
18. Strategije razvoja šuma
19. Strategija razvoja turizma
20. Pravilnik o načinu prikupljanja, kriterijuma za raspodjelu sredstava i postupku korišćenja sredstava posebnih namjena za šume („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 45/14 i 69/19)
21. Pravilnik o sadržaju, utvrđivanju i načinu sprovođenja mjera upravljanja zaštićenim područjima („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 83/15)
22. Pravilnik o finansiranju nacionalnih parkova („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 22/06)
23. Pravilnik o načinu obilježavanja zaštićenog područja („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 03/18 i 116720)
24. Pravilnik o službenoj uniformi („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 85/11)

25. Pravilnik o unutrašnjem redu u nacionalnom parku („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 83/11)
26. Pravilnik o uslovima koje treba da ispunjava upravljač zaštićenog područja („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 65/19)
27. Pravilnik o načinu obilježavanja zaštićenog područja („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 03/18)
28. Uredba o Crvenoj listi zaštićenih vrsta flore i faune Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 124/12)
29. Uredba o zaštićenim i strogo zaštićenim vrstama („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 124/12)
30. Zakon o zaštiti zemljišta („Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 112/15)
31. Direktiva Savjeta 92/43/EEC od 21. maja 1992. godine
32. Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta 2009/147/EZ od 30.11.2009. godine
33. Uredba Savjeta (EZ) br. 338/97 o zaštiti vrsta divlje faune i flore putem regulacije trgovine istima
34. INSPIRE direktiva broj 2007/2/EC Evropskog parlamenta i Savjeta
35. Bernska konvencija (1979. godina)
36. Relevantni zaključci Vlade Republike Srpske
37. Strateški planski i regulatorni okvir država u okruženju
38. Odluke, rješenja, zapisnici, dopisi, evidencije, izvještaji, informacije i druga relevantna dokumentacija nadležnih institucija
39. Ratifikovane konvencije, sporazumi i protokoli iz oblasti zaštite prirode

Prilog broj 2

Zaštićena područja u RS

Br. dos.	Naziv kategorija	Kategorija IUCN	Povr. (ha)	Grad/ Opština	Upravljač	Akt o zaštiti
103a	Strogi rezervat prirode „Prašuma Janj“	Ia	295,00	Šipovo	ŠG „Gorica“	<u>Odluka o zaštiti Strogog prirodnog rezervata „Prašuma Janj“</u> (Sl. gl. RS, br. 123/12)
04a	Strogi rezervat prirode „Prašuma Lom“	Ia	297,82	Petrovac, I. Drvar	ŠG „Oštrej – Drnić“	<u>Odluka o zaštiti Strogog prirodnog rezervata „Prašuma Lom“</u> (Sl. gl. RS, br. 39/13)
201	Nacionalni park „Kozara“	II	3.907,54	Prijedor, Gradiška, Koz. Dubica	JU „NP Kozara“	<u>Zakon o Nacionalnom parku „Kozara“</u> (Sl. gl. RS, br. 121/12)
202	Nacionalni park „Sutjeska“	II	16.052,34	Foča, Gacko, Kalinovik	JU „NP Sutjeska“	<u>Zakon o Nacionalnom parku „Sutjeska“</u> (Sl. gl. RS, br. 121/12)
203	Nacionalni park „Drina“	II	6.315,32	Srebrenica	JU „NP Drina“	<u>Zakon o Nacionalnom parku „Drina“</u> (Sl. gl. RS, br. 63/17)
301	Spomenik prirode „Pećina Ljubačevo“	III	45,45	Banjaluka	Grad Banjaluka	<u>Odluka o zaštiti Spomenika prirode „Pećina Ljubačevo“</u> (Sl. gl. RS, br. 36/08)
302	Spomenik prirode „Pećina Orlovača“	III	27,01	Pale	Kulturni centar Pale	<u>Odluka o zaštiti Spomenika prirode „Pećina Orlovača“</u> (Sl. gl. RS, br. 117/11)
303	Spomenik prirode „Žuta bukva“	III	0,50	Kotor Varoš	Eko-etno selo „Žuta bukva“	<u>Odluka o zaštiti Spomenika prirode „Žuta bukva“</u> (Sl. gl. RS, br. 30/12)

04	Spomenik prirode „Pećina Rastuša“	III	11,39	Teslić	Opština Teslić	<u>Odluka o zaštiti Spomenika prirode „Pećina Rastuša“</u> (Sl. gl. RS, br. 87/12)
305	Spomenik prirode „Jama Ledana“	III	28,26	Ribnik	Opština Ribnik	<u>Odluka o zaštiti Spomenika prirode „Jama Ledana“</u> (Sl. gl. RS, br. 93/12)
306	Spomenik prirode „Vaganska pećina“	III	12,00	Šipovo	Opština Šipovo	<u>Odluka o zaštiti Spomenika prirode „Vaganska pećina“</u> (Sl. gl. RS, br. 21/13)
307	Spomenik prirode „Pećina Đatlo“	III	43,42	Bileća, Gacko	Opština Bileća i Opština Gacko	<u>Odluka o zaštiti Spomenika prirode „Pećina Đatlo“</u> (Sl. gl. RS, br. 35/13)
308	Spomenik prirode „Pavlova pećina“	III	13,40	Trebinje	Grad Trebinje	<u>Odluka o zaštiti Spomenika prirode „Pavlova pećina“</u> (Sl. gl. RS, br. 50/13)
309	Spomenik prirode „Girska pećina“	III	25,37	Sokolac	Opština Sokolac	<u>Odluka o zaštiti Spomenika prirode „Girska pećina“</u> (Sl. novine Grada Istočno Sarajevo, br. 12/15)
310	Spomenik prirode „Pećina pod lipom“	III	6,10	Sokolac	Opština Sokolac	<u>Odluka o zaštiti Spomenika prirode „Pećina pod lipom“</u> (Sl. novine Grada Istočno Sarajevo, br. 12/15)
311	Spomenik prirode „Pećina Ledenjača“	III	7,40	Foča	Opština Foča	<u>Odluka o zaštiti Spomenika prirode „Pećina Ledenjača“</u> (Sl. gl. Opštine Foča, br. 7/15)

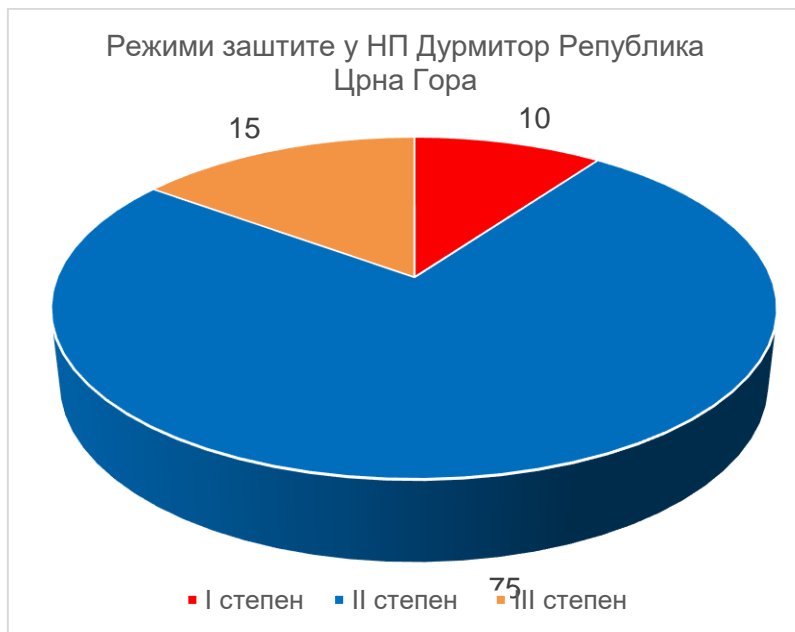
312	Spomenik prirode „Velika pećina“	III	820,92	Bileća	Opština Bileća	<u>Odluka o zaštiti Spomenika prirode „Velika pećina“</u> (Sl. gl. Opštine Bileća, br. 8/15)
313	Spomenik prirode „Pećina Kuk“	III	-	Kalinovik	Opština Kalinovik i ŠG „Kalinovik“	<u>Odluka o proglašenju Spomenika prirode „Pećina Kuk“</u> (Sl. gl. Opštine Kalinovik, br. 2/18)
314	Spomenik prirode „Lijevčanski knez“	III	0,34	Gradiška	Grad Gradiška	<u>Odluka o proglašenju Spomenika prirode „Lijevčanski knez“</u> (Sl. gl. Grada Gradiška, br. 11/19)
315	Spomenik prirode „Vrela Sane“	III	320,69	Mrkonjić Grad, Ribnik	ŠG „Lisina“ i ŠG „Ribnik“	<u>Odluka o proglašenju Spomenika prirode „Vrela Sane“</u> (Sl. gl. RS, br. 92/21)
401	Zaštićeno stanište „Gromiželj“	IV	831,30	Bijeljina	Udruženje za zaštitu flore i faune „Gromiželj“	<u>Odluka proglašenju Zaštićenog staništa „Gromiželj“</u> (Sl. gl. RS, br. 19/18)
402	Zaštićeno stanište „Tišina“	IV	196,49	Šamac	Opština Šamac	<u>Odluka o proglašenju Zaštićenog staništa „Tišina“</u> (Sl. gl. RS, br. 83/19)
501	Park prirode „Una“	V	2.772,60	Krupa na Uni, Novi Grad, Kostajnica, Koz. Dubica	JU „PP Una“	<u>Odluka o proglašenju Parka prirode „Una“</u> (Sl. gl. RS, br. 79/19)
502	Park prirode „Cicelj“	V	330,76	Čajniče	ŠG „Vučevica“ Čajniče	<u>Odluka o proglašenju Parka prirode Cicelji</u> (Sl. gl. RS, br. 87/18)
503	Park prirode „Orjen“	V	16.715,83	Trebinje	JPŠ „Šume	<u>Odluka o proglašenju Parka prirode</u>

					RS“, Centar za gazdovanje kršom	„Orien“ (Sl. gl. RS, br. 93/20)
504	Park prirode „Prača“	V	4.067,89	Rogatica	JPŠ „Šume RS“, ŠG „Sjemeć“	<u>Odluka o proglašenju Parka prirode „Prača“</u> (Sl. gl. RS, br. 33/21)
601	Spomenik parkovske arhitekture „Univerzitetski grad“	VI	27,38	Banjaluka	Institut za genetičke resurse	<u>Odluka o proglašenju Spomenika parkovske arhitekture „Univerzitetski grad“</u> (Sl. gl. Grada Banja Luka, br. 39/16)
602	Park-šuma „Slatina“	VI	35,73	Laktaši	Zavod za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Dr M. Zotović“	<u>Odluka o proglašenju Park šume „Slatina“</u> (Sl. gl. RS, br. 67/16)
603	Park-šuma „Jelića brdo“	VI	2,96	Laktaši	Opština Laktaši	<u>Odluka o proglašenju Park šume „Jelića brdo“</u> (Sl. gl. Opštine Laktaši, br. 10/18)**
	Spomenik prirode „Pećina Mokranjska Miljacka“	III	190,4	Pale	JPŠ „Šume RS“, Šumsko gazdinstvo „Jahorina“	Odluka o proglašenju spomenik prirode „Pećina Mokranjska Miljacka“ (Sl. gl. RS, br. 5/22)
	Zaštićeno stanište „Gostilj“	IV	131,97	Doboj	JPŠ „Šume RS“, Šumsko gazdinstvo „Doboj“	Odluka o proglašenju Zaštićenog staništa „Gostilj“ (Sl. gl. RS, br. 3/22)
	Park prirode „Tara“	V	14.453,38	Foča	ŠG „Maglić“ Foča.	<u>Odluka o proglašenju Parka prirode „Tara“</u> (Sl. gl. RS, br. 72/22)

Izvor: Dokumentacija Zavod

Prilog broj 3

Režimi zaštite NP u okruženju

Izvor: M. Srdanović i D. Pavić 2013, *Zaštita prirode i glavni ekološki problemi u NP „Durmitor“*

Izvor: Odluka o donošenju Prostornog plana Nacionalnog parka Sjeverni Velebit

Prilog broj 4

Aktivnosti Zavoda i drugih institucija na zaštiti PD

Назив подручја	Опис активности	Предложени или могући ниво заштите	Површина природног добра (ха)	Период истраживања	Укупно ангажовано службеника Завода	Број ангажованих спољних сарадника
Јаворина (изворни назив планине Јахорина)	Извршено теренско истраживање подручја и завршена Студија заштите	Заштићени пејзаж, парк природе	11.546	2004-2006, те током 2009. и 2014. године допуњена истраживања за потребе усаглашавања Студије заштите	7	12
Сана	Извршено теренско истраживање подручја и завршена Студија заштите	парк природе	3.941	2012-2014, уз претходно извршена истраживања за потребе израде Валоризације кул.-ист. и природног наслеђа општине Мркоњић Град (2007-2009)	8	1
Бардача-Доња Долина	Коришћени подаци из пројекта LIFE LICENCE и уз извршено теренско истраживање подручја завршена Студија заштите	заштићени културни пејзаж, посебни резерват природе	3.500-3.754-1.450 (три верзије границе)	2007-2014, у дисконтинуитету за различите опције заштите (трајна заштита, претходна заштита) и различите категорије	7	2
Лисина-Шибови	Извршено теренско истраживање подручја и завршена Студија заштите	парк природе	762	2011-2014, уз претходно извршена истраживања за потребе израде Валоризације кул.-ист. и природног наслеђа општине Мркоњић Град (2007-2009) и за потребе претходне заштите Посебног резервата	7	5
Буковица	Извршено теренско истраживање подручја и завршена Студија заштите	подручје за управљање ресурсима	64	2009-2010	4	Истраживања и Студија урађени у сарадњи са Институтом за генетичке ресурсе - процијени број сарадника 3
Пећина Мишарица	Извршено теренско истраживање подручја и завршена Студија заштите	споменик природе	3	2005-2007, те током 2011. допуњена истраживања за потребе усаглашавања Студије заштите	5	2
Стабло Подунавчева липа	Извршено теренско истраживање подручја и завршена Студија заштите	споменик природе	1	2011	4	2
Стабло Курузовића јасен	Извршено теренско истраживање подручја и завршена Студија заштите	споменик природе	1	2011	4	2
Крупа на Врбасу	Извршено теренско истраживање подручја уз незавршену Студију заштите	парк природе	1873	2009-2011	6	0
Резерват бјелоглавог супа Полово поље	Извршено теренско истраживање подручја уз незавршену Студију заштите	посебни резерват природе	због специфичности основне вриједности подручја није прецизно одређена површина	2010 - 2012	6	2
Сутјеска - проширење	Извршено теренско истраживање подручја уз незавршену Студију заштите	национални парк	9.335 (површина без подручја Тара-Љубишња)	2009-2012	6	1
Козара - проширење	Извршено теренско истраживање подручја уз незавршену Студију заштите	национални парк	4.320	2009-2012	6	1
Врело Вруљак	Коришћени подаци из пројекта DEVON KARST RESEARCH, извршено теренско истраживање подручја уз незавршену Студију заштите	подручје за управљање стаништен/споменик природе	120	2014 -	3	0
Плодиште Улог	Извршено теренско истраживање подручја уз незавршену Студију заштите	подручје управљања стаништем	21.419	2006, 2010	3	Наставни кадар ШФ, Пројекат Натура 2000, WWF Living Neretva – 2007
Клековача			4.623			

Izvor: Evidencije Zavoda i intervjui ŠF

Prilog broj 5

Međunarodni projekti

Inostrani projekti	Postizanje očuvanja biološke raznovrsnosti kroz uspostavljanje i efikasno upravljanje zaštićenim područjima i izgradnju kapaciteta za zaštitu prirode u BiH	Otvoreni regionalni fond za Jugoistočnu Evropu – Implementacija sporazuma za biodiverzitet	Procjena stanja prirode i upravljanja prirodnim resursima BiH	Zaštićena područja za prirodu i ljude
Predmet	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uspostavljanje i efikasno upravljanje ZPD i biološkom raznovrsnošću 2. Efikasnost upravljanja ZPD 3. Monitoring biološke raznovrsnosti 	Uspostavljanje Modula zaštićenih područja u okviru Informativnog sistema zaštite prirode RS Procjena i vrednovanje usluga eko-sistema	Razvoj i uspostavljanje stalnog dijaloga između naučne zajednice i donosilaca odluka	WWF Adria, „Dinarika BiH, Svjetska organizacija za prirodu“ u Srbiji, i „Parkovima Dinarida“ Crna Gora
Period	2017–2021	2016–2020	2019–2023	2017–2019
Donator	Globalni fond za životnu sredinu (GEF)	Njemačko društvo za međunarodnu saradnju (GIZ)	Inicijativa za klimu njemačkog Federalnog ministarstva za zaštitu životne sredine, zaštitu prirode i nuklearnu bezbjednost (IKI)	Švedska međunarodna razvojna agencija SIDA
Vrijednost	1.397.260 USD	5.500.000 Eur	473.137 Eura	4.200.000 Eur

Izvor: Evidencija MPUGE

Prilog broj 6

Raspodjela sredstava posebnih namjena za šume

Period	2018.	2019.	2020.	2021.	Ukupno
Sredstva za proš. reprodukciju	15.544.237	16.902.061	16.513.899	17.648.511	66.608.708
Radovne aktivnosti u okviru proš. reprodukcije šuma	3.082.000	1.767.000	7.546.950,00	7.546.950	19.942.900
Javni konkurs za dodjelu sredstava posebnih namjena za šume	934.000	934.000	279.000	500.000	2.647.000
Izdvojena sredstva za zaštitu PD	26.510	37.850	62.150	38.890	165.400

Izvor: MPŠV i Sufi sistem Ministarstva finansija

Prilog broj 7

Ulaz u NP

Izvor: fotografije revizorskog tima

Prilog broj 8

Loženje vatre na zabranjenim lokacijama

Izvor: fotografije revizorskog tima